

พระเมธีธรรมมาภรณ์เทศนา เล่มที่ ๑

**จรรยาบรรณ
ของ
ข้าราชการ**

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

มูลนิธิพุทธธรรม
สหพทาน์ ธรรมทาน์ ชินาติ
การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

จรรยาบรรณของข้าราชการ

© พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ISBN 974-7890-34-8

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤศจิกายน ๒๕๓๘	๓,๕๐๐ เล่ม
- มูลนิธิพุทธธรรม	๓,๐๐๐ เล่ม
- ผู้มีจิตศรัทธา พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน	๕๐๐ เล่ม

สำนักพิมพ์ : มูลนิธิพุทธธรรม ๘๗/๑๒๖ ถนนเทศบาลสงเคราะห์
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๘๐
โทร. ๕๘๙-๙๐๑๒, ๕๘๐-๒๗๑๙ โทรสาร ๕๕๕-๕๗๕๑

จัดจำหน่าย : สายส่งดวงแก้ว บริษัท สหธรรมิก จำกัด โทร.๕๑๒-๓๐๘๗, ๘๖๔-๐๕๓๔-๕

โรงพิมพ์ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด ๕๕/๘-๕ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑๒
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
โทร. ๕๑๒-๓๐๘๗, ๘๖๔-๐๕๓๔-๕, ๐๑-๕๒๓-๘๘๒๕

คำนำ

ธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า เป็นธรรมะที่มีความลึกซึ้ง พร้อมทั้งอ่านเข้าใจง่าย และประกอบด้วยธรรมทรรษา ทำให้หนังสือของท่านเป็นแหล่งแห่งความรู้และความเพลิดเพลินภายในตัว มูลนิธิพุทธธรรมได้เล็งเห็นคุณค่าอันสูงส่งของธรรมเทศนาเหล่านั้น จึงได้กราบบนัมัสการขออนุญาตจากท่านเจ้าคุณที่จะพิมพ์หนังสือชุด “พระเมธีธรรมมาภรณ์เทศนา” เพื่อเป็นการเผยแพร่ โดยส่วนหนึ่งของหนังสือจะได้แจกในสถานที่ต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งจะได้จัดวางจำหน่ายเช่นเดียวกับหนังสือเล่มอื่นๆ ที่มูลนิธิฯ จัดพิมพ์ขึ้น

มูลนิธิพุทธธรรม ขอกราบขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณเมธีธรรมมาภรณ์ ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือเหล่านี้ไว้ ณ ที่นี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้เกิดประโยชน์ในวงกว้างยิ่งขึ้นไป

๑

มูลนิธิพุทธธรรม

ประวัติ
ของ
พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร มีฤกษ์ ธมฺมจิตฺโต)

เปรียญธรรม ๘ ประโยค (ขณะเป็นสามเณร), พ.ม., พท.บ.,
(เกียรตินิยมอันดับ ๑), M.A., M.Phil., Dip. in French, Ph.D.
(Philosophy)

อุปสมบทในพระบรมราชูปถัมภ์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เคยเป็นพระธรรมทูตประจำวัดธัมมมาราม ชิคาโก สหรัฐอเมริกา
เคยเป็นคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยและรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและ
วางแผน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร และ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระ
บรมราชูปถัมภ์

เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เป็นวิทยากรบรรยายในสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน ก.พ. สถาบันข้าราชการตุลาการ สถาบันข้าราชการฝ่าย
อัยการ สถาบันผู้บริหารการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
วิทยาลัยการปกครอง กรมการศาสนา สภาภาษาไทย การไฟฟ้า
นครหลวง บริษัทการบินไทย บริษัทปูนซิเมนต์ไทย ฯลฯ

เป็นนักเขียน ผลงานทางวิชาการและหนังสือธรรมบรรยาย
หลายเล่ม เช่น เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาตรี, พุทธศาสนากับ
ปรัชญา, พระพุทธประวัติ, ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย, พรใดก็
ไร้ค่าถ้าไม่ทำ, พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม, ธรรมเพื่อชีวิตใหม่,
กรรม การเวียนว่ายตายเกิด, ธรรมานุสรณ์วีรชนประชาธิปไตย, ด้วย
ความหวังและกำลังใจ, มองสังคมไทย, ทางแห่งความสำเร็จ, มณีแห่ง
ปัญญา : คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, ทำความดีมีความสุข, ศิลปะแห่ง
การใช้ปรัชญาแก่งเชิงและสร้างสุข, อยู่อย่างไรให้เป็นสุข, A Buddhist
Approach to Peace, Selflessness in Sartre'S Existentialism and Early
Buddhism ฯลฯ

สารบัญ

คำนำ

จรรยาบรรณของข้าราชการ	๓
จรรยาบรรณหน้าหน้าการพัฒนาข้าราชการ	๓๙
ปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม	๒๐
ที่มาของจรรยาบรรณ	๒๕
คนเก่งแต่ไม่ดี	๒๗
วัตถุประสงค์ของจรรยาบรรณ	๓๓
เหตุให้ยอมรับจรรยาบรรณ	๔๐
รากฐานของจรรยาบรรณ	๔๘
สัมปชัญญะ	๕๕
ทำงานดีมีความสุข	๖๓
ภาคผนวก	๖๗
งานเผยแพร่ธรรมของมูลนิธิพุทธธรรม	๖๙

จรรยาบรรณของข้าราชการ

ขอเจริญพร ท่านผู้บริหารระดับสูงและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

เนื่องจากการอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นฐานของการสัมมนาในดอนบ้าย จะขอแสดงความคิดเห็นในประเด็นสำคัญที่เห็นว่าน่าจะเป็นหัวข้อของการสัมมนาต่อไป

ในเบื้องต้นนั้นสิ่งที่อยู่ในใจของเราทั้งหลายนั้นก็คือว่าทำไมต้องมีข้อบังคับ ก.พ.ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือนเป็นลายลักษณ์อักษร จำเป็นอย่างไรที่อยู่ๆ เราก็มาระกาตร์ใช้จรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน

จรรยาบรรณในปัจจุบันเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หลายท่านพูดกันว่า ศิลธรรมของสังคมเสื่อมลง ศิลธรรมที่ว่าเสื่อมนั้นส่วนใหญ่เป็นจรรยาบรรณนั่นเอง แต่เราไม่ได้มองว่าจรรยาบรรณเสื่อม เรามาพูดกันว่าศีลธรรมเสื่อม ถ้าเราแก้

* อภิปรายร่วมกับเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และประธาน ปปป. เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

๒

จรรยาบรรณของข้าราชการ

ปัญหาเรื่องจรรยาบรรณได้ บางทีจะลดปัญหาศีลธรรมลงไป
ได้มาก

ศีลธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณคืออะไร สัมพันธ์กัน
อย่างไร? เรื่องนี้ท่านนายกรัฐมนตรีได้พูดมาบ้างแล้ว อาตมา
จะขอทำความเข้าใจเพิ่มเติมบางประเด็น

จริยธรรมคือหลักแห่งความประพฤติที่พึงงามสำหรับ
ทุกคนในสังคม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติทั่วไป เราเรียกว่า
จริยธรรม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติที่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง
เราเรียกว่า ศีลธรรม เช่น ศีล ๕ เป็นศีลธรรมสำหรับชาวพุทธ
คนที่มีศีล ๕ ทุกคนเป็นคนดีตามหลักศาสนา แต่บางคนที่เป็น
คนดีมีศีลนั้นอาจจะไม่มีจรรยาบรรณก็ได้ ขอยกตัวอย่าง เช่น
บางคนเป็นข้าราชการที่ดี มีศีล ๕ และได้รักษาศีลข้อ ๔ คือ
ไม่พูดเท็จแต่เขาผู้นั้นก็เปิดเผยความลับของทางราชการ เขาก็
บอกว่า ผมมีศีล ๕ ไม่พูดเท็จ ใครถามผมบอกหมด เขาขาด
จรรยาบรรณของข้าราชการที่ดี ทั้งๆ ที่มีศีลธรรม

สังคมซับซ้อนขึ้น เพียงศีลธรรมในศาสนานั้นเป็นพื้นฐาน
ให้เป็นคนดี ดังจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน ข้อ
แรกที่เขาเขียนไว้ว่า ข้าราชการพลเรือนพึงเป็นผู้มีศีลธรรมอันดี
ศีลธรรมอันดีในฐานะเป็นเอกชนเป็นพลเมืองธรรมดา อย่าง
น้อยมีศีล ๕ เท่ากัน แต่พอเข้ามาสู่ระบบราชการจะต้องมีความ

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๓

ประเพณีที่ตีงามเพิ่มเติมเข้าไปอีก เรียกว่ามีจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณหมายถึงจริยวิชาชีพหรือจรรยาวิชาชีพ หรือจริยธรรมวิชาชีพ มีการสัมมนาทั้งระดับชาติที่สวีเดนเมื่อ กลางปี ๒๕๓๗ เราได้พูดถึง Professional Ethics (จริยธรรม วิชาชีพ) อาตมาก็ไปร่วมสัมมนาอยู่ที่นั่นด้วย คำว่า จริยธรรม วิชาชีพนั้นครอบคลุมในทุกเรื่องทุกประการที่เป็นข้อควร ประพฤติสำหรับกลุ่มวิชาชีพอันรวมถึงข้าราชการด้วย

ขอขยายความตรงนี้ว่า ตามปกติคนมีศีลธรรมอันดี ใน ฐานะที่เป็นเอกชน เป็นพุทธศาสนิกชน หรือเป็นศาสนิกของ ศาสนาใดๆ ก็ตาม แต่ถ้ามีตำแหน่งในสถาบันวิชาชีพใดๆ ใน องค์การใดๆ จะมีข้อตกลงเป็นหลักแห่งความประพฤติของ สมาชิกแห่งกลุ่มวิชาชีพนั้นๆ ในฐานะเป็นจรรยาที่ควรปฏิบัติร่วม กัน เช่น เป็นครู ต้องมีจริยธรรมหรือจรรยาสำหรับครูเท่านั้น คนที่ไม่ได้เป็นครูไม่ต้องปฏิบัติในเรื่องนั้น แต่จะมีศีล ๕ แต่ ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติจรรยาบรรณของครู ท่านจะสังเกตว่า จริยธรรม หรือจรรยาบรรณของข้าราชการนั้นใช้สำหรับผู้ที่ เข้ามาในระบบราชการ เมื่อเขาออกไปเป็นเอกชนแล้วไม่ต้อง มีจรรยาบรรณ เมื่อไปอยู่ในกลุ่มวิชาชีพใดเขาก็มีจริยธรรม หรือจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้นๆ และตรงนี้เองที่เราจะเห็นได้ ว่า ถ้าอยู่ในวิชาชีพนั้นๆ จำเป็นจะต้องปฏิบัติอย่างไร

๔

จรรยาบรรณของข้าราชการ

ในกรณีของจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของข้าราชการ
อาตมาใช้คำว่าจริยธรรม จรรยาบรรณในความหมายที่ใกล้
เคียงกัน จริยธรรมนั้นเป็นข้อที่ควรประพฤติดีงามที่สากล
จรรยาบรรณเป็นข้อควรประพฤติดีงามสำหรับสมาชิกใน
วิชาชีพนั้นๆ อาจะโยงออกไปสักชนิดหนึ่งก็จะเห็นว่า ข้อควร
ประพฤติทั้งหมด ถ้าเราฝ่าฝืนจะเกิดโทษ ถ้าเป็นโทษสากล
ภาษาพระเรียกว่า **โลกวัชชะ** แปลว่าโทษทางโลก ใครฝ่าฝืน
กฎหมายเป็นโลกวัชชะ เช่น ไปฆ่าคนตาย มีความผิดตาม
กฎหมาย ทุกคนผิดเหมือนกันหมด แต่มีข้อปฏิบัติบางอย่างที่
ไม่ใช่โลกวัชชะ ท่านเรียกว่า **ปณัตติวัชชะ** เป็นโทษตามข้อ
บัญญัติ ถ้าละเมิดแล้วเป็นโทษเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ขอยก
ตัวอย่างศีลของพระ พระถ้าฆ่าคนตาย ความผิดนั้นเป็นโลก-
วัชชะด้วย คือผิดกฎหมายของโลกด้วย แต่ถ้าพระฉันอาหาร
ในเวลาวิกาล เขาเรียกว่าฉันข้าวเย็น ชาวบ้านทานอาหาร
เวลาเย็นได้ แต่พระฉันไม่ได้ พระมีจรรยาบรรณของท่านซึ่ง
กำหนดโดยข้อบัญญัติที่ตกลงร่วมกันของผู้ที่เข้ามาในคณะสงฆ์
ถ้าพระสงฆ์ละเมิดบัญญัตินี้ เราเรียกว่า **ปณัตติวัชชะ** และ
ถ้าผิดตรงนี้ เราเรียกว่าผิดบทบัญญัติที่ตกลงกัน อันนี้คือ
จรรยาบรรณคือมีการตกลงสัตยาบันว่า ในกลุ่มวิชาชีพนั้นจะ
ถือแนวปฏิบัติเช่นนี้ๆ เป็นข้อตกลงร่วมกัน แม้ชาวโลกจะไม่

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๕

ถือตามก็ตาม แต่ใครได้เข้ามาในกลุ่มวิชาชีพนี้จะต้องปฏิบัติ เช่นเป็นข้าราชการจะต้องรักษาความลับของทางราชการ ต้องปฏิบัติราชการอย่างเต็มความสามารถ ผู้ที่เข้ามาในระบบนี้จะถือปฏิบัติ คนอยู่นอกระบบไม่ได้ปฏิบัติ

ตรงนี้เองทำให้ได้ข้อคิดเพิ่มเติมว่า ถ้าจะให้จรรยาบรรณ ซึ่งเป็นบัญญัติวัชระได้ผลดีต้องขยายผลให้เป็นโลกวัชระ คือ นอกจากจะเป็นความผิดต้องถูกลงโทษทางวินัยแล้ว ยังหมายถึงข้อตำหนิต่างสังคมของชาวโลก (Social Sanction) คือของพระที่ได้ผลอยู่นั้นส่วนหนึ่งเพราะประชาชนยอมรับและเข้าใจ ถ้าเกิดพระรูปใดจะไปฉันอาหารในเวลาวิกาล ใครจะว่าอย่างไร แล้วท่านก็ไปสั่งร้านก๋วยเตี๋ยวให้ทำก๋วยเตี๋ยวลดวถายตอนเย็น ส่วนหนึ่งที่พระทำไม่ได้เพราะว่าแม่ค้าเขาไม่ยอมถวาย แม่ค้ารู้ รัวินัยแม่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ว่าพระฉันไม่ได้ ผิดข้อบัญญัติของท่าน และถ้าท่านฝืนข้อบัญญัติชาวโลกก็ตีเตียน (โลกวัชระ) ในทำนองเดียวกันการกำหนดในจรรยาบรรณว่าข้าราชการไม่ควรรับทรัพย์สินเป็นของขวัญในราคาที่เป็นปกติ นั้น ถ้ารู้กันในหมู่ข้าราชการก็เป็นบัญญัติวัชระอยู่ในระดับหนึ่ง แต่ว่าถ้าไปเผยแพร่ไปสู่ประชาชนได้รู้ว่า ตอนนี้เรามีจรรยาบรรณ การรับของขวัญในกรณีอย่างนี้ผิดจรรยาบรรณ สังคมก็มีส่วนที่จะสนับสนุนให้ข้าราชการนั้นอยู่ในจรรยาบรรณด้วย เพราะ

๖

จรรยาบรรณของข้าราชการ

ฉะนั้นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้เกิดความเข้าใจเรื่องจรรยาบรรณนั้นมีใช้อยู่ในหมู่ผู้ปฏิบัติเท่านั้น ต้องขยายผลไปถึงผู้รับบริการคือประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่า เขาควรจะปฏิบัติต่อราชการอย่างไรเพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการมีจรรยาบรรณ อีกประเด็นหนึ่งคือธรรมเนียมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อมนุษย์ในฐานะเอกชน ในฐานะที่ท่านมีความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ แต่จรรยาบรรณนั้นว่าด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์ในฐานะที่อยู่ในวิชาชีพ ระหว่างสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ กับผู้มารับบริการ

ในฐานะที่ท่านเป็นเอกชนคนหนึ่ง ท่านไม่ควรด่า ไม่ควรว่าใครที่ถูกควบคุมโดยศีลธรรม แต่เวลาที่ท่านเป็นข้าราชการในสำนักงานมีประชาชนขึ้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างท่านซึ่งเป็นข้าราชการผู้ให้บริการกับประชาชนผู้รับบริการ มีความสัมพันธ์แพथย์กับคนไข้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ไม่ใช่ในฐานะเอกชนกับเอกชน ตรงนี้เองที่จรรยาบรรณจะต้องเข้ามากำกับ เพราะตามปกติศีลธรรมทั้งหลายนั้น เน้นเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนเป็นส่วนใหญ่ สังคมเราขาดการควบคุมกำหนดมาตรการความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มวิชาชีพกับผู้รับบริการนั้นๆ และจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยจะต้องพัฒนาจรรยาบรรณว่าด้วยความสัมพันธ์อย่างนี้

พระเมธีธรรมากรณ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๗

ให้ครอบคลุมไปทุกสาขาวิชาชีพและเป็นลายลักษณ์อักษร ในข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณนี้ ได้เขียนไว้ในข้อที่ ๒ ว่า ข้าราชการจะต้องซื่อสัตย์ และที่สำคัญก็คือ ในกรณีที่วิชาชีพใดมีจรรยาวิชาชีพกำหนดไว้ ต้องปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพนั้นด้วย นี่เปิดกว้างเอาไว้ เป็นข้าราชการและเป็นแพทย์ก็ต้องมีจรรยาบรรณของแพทย์ด้วย เป็นครูก็ต้องมีจรรยาบรรณของครู จรรยาบรรณเหล่านั้นพัฒนาพร้อมที่จะมารองรับส่วนตรงนี้คือ ข้าราชการมีจรรยาบรรณข้าราชการและมีจรรยาวิชาชีพด้วย

เราจะต้องสร้างจรรยาวิชาชีพเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างนี้และประชาสัมพันธ์ เพื่อ

๑. ช่วยเผยแพร่ให้ผู้ให้บริการคือข้าราชการนั้นเองตระหนักถึงความสำคัญ

๒. ให้ผู้มารับบริการรับรู้และเข้าใจ สื่อมวลชนช่วยเผยแพร่ต่อไป เราต้องขยายผลจากปณิธานดีวิเศษให้เป็นโลกวิเศษ บางครั้งการที่เราไม่มีการเขียนจรรยาบรรณเป็นลายลักษณ์อักษร เวลามีการละเมิดจรรยาบรรณ ก็ไม่มีใครรู้ว่าจรรยาบรรณเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ ถ้าผู้ให้บริการมองเห็นผู้รับบริการไม่มีความสำคัญ ก็ไม่ตั้งใจปฏิบัติคือไม่มีจรรยาบรรณ โคลงโลกนิติได้พูดถึงปัญหาอันนี้ไว้ว่า

๘

จรรยาบรรณของข้าราชการ

สวนสัตว์แห่งหนึ่งได้เลือกโครงใหม่มาหนึ่งตัว ทางผู้บริหารระดับสูงของสวนสัตว์ตั้งงบประมาณอาหารเสือตัวนั้นเป็นเงิน ๑ บาทต่อวันตามค่าเงินในสมัยนั้น เมื่อคนเลี้ยงเสือได้เบิกเงิน ๑ บาทไปซื้อเนื้อมาเลี้ยงเสือแต่ละวัน เขาได้ยกยอกเงินค่าอาหารเสือไป ๑ สลึง เสือได้กินเนื้อราคา ๗๕ สตางค์ต่อวัน เสือไม่อ้วน ผู้คนมาชมสวนสัตว์เห็นเสือไม่อ้วน จึงร้องเรียนไปที่ผู้อำนวยการสวนสัตว์ว่าตั้งงบประมาณค่าอาหารเสือน้อยไป ผู้อำนวยการจึงส่งผู้ตรวจการไปตรวจ ผู้ตรวจการคนนั้นไปตรวจแล้วรู้ความจริงว่ามีการยกยอกเงินไป ๑ สลึง เขาจึงขอเงินค่าปิดปากอีก ๑ สลึง สถานการณ์ยิ่งเลวร้าย เพราะคน ๒ คนยกยอกไป ๒ สลึง เหลือค่าอาหารวันละ ๒ สลึงเท่านั้น เสือจึงผอมลงไปอีก ต่อมา มีผู้รายงานว่า เสือผอมลงๆ ผู้อำนวยการจึงส่งผู้ตรวจการระดับสูงไป ผู้ตรวจการคนนั้นไปตรวจได้ ๓ วัน รู้ความจริงเรื่องทุจริตจึงขอแบ่งเงินค่าปิดปากอีก ๑ สลึง คน ๓ คนยกยอกไป ๓ สลึง เสือเหลือค่าอาหารหนึ่งสลึง จึงผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก นอนหายใจระรวย มีคนรายงานไปที่ผู้อำนวยการสวนสัตว์ว่าทำไมยิ่งตรวจสถานการณ์ของเสือยิ่งแย่ ผู้อำนวยการจึงส่งผู้ตรวจการระดับสูงสุดไปตรวจเหตุการณ์ ผู้ตรวจการคนนั้นไปได้ ๓ วัน เสือตาย เพราะเขาไปซื้อแบ่งสลึงสุดท้ายเป็นค่าปิดปาก ตั้ง

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๙

โคลงโลกนิติที่ว่า

เบิกทรัพย์วันละบาทซื้อ	มังสา
นายหนึ่งเลี้ยงพยัคฆมา	ไปอ้วน
สองสามสี่นายมา	กำกับ กันแฮ
บังทรัพย์สี่ส่วนถ้วน	บาทสิ้นเลือดตาย

ไม่มีใครปกป้องผลประโยชน์ของเสียผู้รับบริการ

จรรยาบรรณให้ความสำคัญในการปกป้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้รับบริการ และที่สำคัญอย่างที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้พูดถึงก็คือจรรยาบรรณมีไว้เพื่อศักดิ์ศรี และเกียรติคุณของผู้ให้บริการ ถ้าท่านขึ้นรถเมล์โดยสาร กระเป๋า รถเมล์หรือพนักงานเก็บตั๋วปฏิบัติต่อท่านอย่างไม่สุภาพ ท่านไม่เคยคิดจะไปต่อว่าเขา ท่านก็จะไม่บอกว่าทำไมพูดไม่สุภาพอย่างนี้ ท่านจะไม่ค่อยถือเป็นเรื่อง แต่ถ้าหากขึ้นไปหน่วยราชการ เช่นโรงพยาบาล หรือที่ว่าการอำเภอเพื่อติดต่อราชการ แล้วไปเจอความไม่สุภาพอย่างนั้นบ้าง ท่านจะไม่พอใจมาก ในกรณีแรกเราไม่เกณฑ์ให้พนักงานเก็บตั๋วมีจรรยาบรรณ แต่ในกรณีของข้าราชการนั้นมีเกียรติมีศักดิ์ศรี เพราะว่าข้าราชการจะต้องปฏิบัติต่อคนอื่นเป็นอย่างดีคือต้องมีจรรยาบรรณ เราจึงให้เกียรติข้าราชการ เพราะฉะนั้นจรรยาบรรณนั่นเอง เป็นตัวพิทักษ์รักษาเกียรติและศักดิ์ศรี

๑๐

จรรยาบรรณของข้าราชการ

ของข้าราชการ คำถามที่ตามมาก็คือว่า เราจะส่งเสริมในเรื่องนี้ได้อย่างไร นอกจากที่จะขยายจรรยาบรรณเป็นโลกวัชเช่ดังกล่าวแล้ว

ปัญหาของการละเมิดศีลธรรมและจรรยาบรรณนั้นมี เพราะเหตุ ๒ ประการ

๑. อหามนะ เพราะไม่รู้ว่ามีผิด

๒. อนาทรียะ คือไม่เอาทร ไม่เห็นค่า ไม่เห็นความสำคัญ ไม่เอื้อต่อสังคมหรือระเบียบนั้น

ส่วนใหญ่ถ้าละเมิดเพราะไม่รู้ แก่ง่าย ท่านเผยแพร่ให้คนรู้ว่ามิจรรยาบรรณเขาจะปฏิบัติตาม แต่ส่วนที่สอง ที่คนรู้แล้วก็ยังละเมิดนั้นเพราะเป็นเรื่องที่ไม่เห็นคุณค่าว่าทำไมจะต้องมีจรรยาบรรณและไม่เห็นว่าการที่ไปละเมิดจรรยาบรรณนั้นกระทบกระเทือนไปทั้งระบบอย่างไร ปัจจุบันนี้การศึกษาสอนให้คนคิดแบบแยกส่วนเจาะลงไปเฉพาะแต่ละเรื่องไม่ได้มองแบบองค์รวม

สมัยนี้สปอร์ตโมฆณาออกมาสั้นๆ เช่นว่าเปิดปั๊มติดีปั๊บททุกชีวิตปลอดภัยในรถยนต์นี้ เพราะฉะนั้นคนจะรับข้อมูลกันมาเป็นจุดๆ เมื่อมีการประกาศใช้จรรยาบรรณก็รับรู้ว่ามี แต่ในในชีวิตสัมพันธ์กันอย่างไรไม่ได้คิด สมัยนี้เราจะต้องสอนให้คนคิดแบบสังเคราะห์ พระพุทธศาสนาสอนทั้งสังเคราะห์ และ

พระเมธีธรรมมารณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๑๑

วิเคราะห์ วิเคราะห์คือแยกส่วน อย่างเช่นสอนเรื่องชั้นที่ ๕ สอนเรื่องอริยสัจ ๔ แต่เท่านั้นยังไม่พอ ต้องสอนให้คิดแบบ ปฏิจจสมุปบาท สอนเรื่องกรรมเช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เรา ไปคิดแบบวิเคราะห์ จึงว่าทำชั่วแล้วได้ดีมีสุข บอกว่า ความ ชั่วไม่มี แต่ไม่ได้ดูเป็นสายโยงใยว่าทำอะไรมาผิดๆ และมีผล ร้ายอย่างไร เช่น คดีเพชรซาอุตีอารเบีย มองให้ตลอดสายแล้ว คิดว่า คนที่ลักเพชรตอนแรกคงไม่ทำถ้าเขารู้ว่าผลร้ายอะไร จะตามมา

ขณะที่เรากำจัดไม่หมด เพราะว่าคนทั้งขยะไม่ได้คิดว่า ตัวเองมีส่วนในความสกปรกของบ้านเมือง คนกวาดต่างหาก ที่ต้องมาเก็บขยะ ถ้าผมหรือเพื่อนผมไม่มีจรรยาบรรณ ไม่ใช่ ความผิดของผม ผู้ใหญ่ต่างหากที่จะต้องไปเตือนลูกน้อง ปปป. ต่างหากที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง เราคนเดียวประพฤติไม่ดี ไม่ได้ไปกระเทือนทั้งระบบราชการ ส่วนตัวเพื่อนและผู้ได้ บังคับบัญชาประพฤติไม่ดี ไม่ใช่เรื่องของเรา เป็นเรื่องของ หน่วยงานที่ควบคุม ถ้ายังมีความคิดไม่เอื้ออาทรต่อระบบ อย่างนี้ ความเอื้ออาทรต่อจรรยาบรรณก็ไม่เกิด ต้องสอนให้ เกิดความคิดแบบองค์รวมว่า จรรยาบรรณมีไว้เพื่อศักดิ์ศรี เพื่อเกียรติของข้าราชการทั้งหมด นี่คือการคิดแบบภาพรวม เพราะฉะนั้นในการเผยแพร่ การให้การศึกษาในเรื่องนี้ การ

มองภาพรวมอย่างนี้ก็มีส่วนสำคัญ

ปัญหาจรรยาบรรณทุกวันนี้ในกลุ่มวิชาชีพใดก็ตามที่เกิดขึ้น เพราะคนมักจะคิดว่าฉันทำคนเดียว ไม่เกี่ยวกับส่วนรวม คนมักจะคิดแยกเอาเรื่องส่วนตัวออกจากส่วนรวม ก็เกิดปัญหามากมายที่กระทบต่อสังคม

การประชาสัมพันธ์เรื่องจรรยาบรรณหวังผล ๓ ประการ คือ

๑. สอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ท่านเรียกว่า **จักขุมา** รู้ว่าจรรยาบรรณคืออะไร และเห็นภาพรวมคือรู้ว่าจรรยาบรรณช่วยยกฐานะ เกียรติ ศักดิ์ศรี ของส่วนรวมขึ้นมาได้อย่างไร เราเรียกว่าให้การศึกษานوعيةในด้านนี้ เมื่อเกิดความรู้ในส่วนนี้ ก็นำไปสู่ข้อที่ ๒

๒. **วิญโร** หมายถึงสามารถนำเอาสิ่งที่รู้นั้นไปประยุกต์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ปัญหาที่จะตามมาไม่ใช่เพียงแต่รู้แล้วทำไม่ได้ คำถามคือ ถ้านายสั่งให้ทำผิดท่านจะทำอย่างไร นักการเมืองบอกให้ท่านทำผิดระเบียบ จะทำอย่างไร ตอนที่เอาตัวไปสัมมนาที่สวีเดนนั้นเขาพูดปัญหานี้กันมาก เขาบอกว่า เวลาเพื่อนข้าราชการทำผิด ข้าราชการอื่นจะทำอย่างไร เขาใช้ภาษาอังกฤษว่า See no evil, Hear no evil, Speak no evil หมายความว่าทำเป็นไม่เห็น ไม่ได้ยิน และไม่พูดถึงความชั่ว

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธรรมจิตโต)

๑๓

ของใคร เหมือนรูปลิง ๓ ตัวที่ปิดตาปิดหูและปิดปาก ถ้าคนในกลุ่มเดียวกันทำไม่ถูกต้อง และถ้าคุณอยากจะอยู่รอดในระบบราชการ คุณต้องทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ เพราะฉะนั้นหลายเรื่องที่เรารู้ว่ามีปัญหาแต่ไม่เข้าไปมีส่วนช่วยแก้ปัญหาเพราะคิดว่าตัวใครตัวมัน ในประเด็นที่ ๒ นี้ เมื่ออยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น วิชาโรจะทำให้ท่านรู้ว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไร มีเทคนิคการแก้ปัญหาอย่างไรที่ท่านไม่ต้องกระทบกระเทือนและสามารถที่จะปรับปรุงระบบราชการ

ประเด็นที่ ๓ นิสสัยสัมปັນโน ท่านจะต้องมีที่พึ่ง ถ้าเป็นคนดีนั้นขาดที่พึ่ง ก็จะทำแท้วแห้ว ผู้ใหญ่ไม่ให้การสนับสนุน ขาดกัลยาณมิตรต่างๆ เพราะฉะนั้นมีกลุ่มด้วยกัน มีคนที่เข้าใจกัน เรียกว่านิสสัยะ และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นควรจะให้กำลังใจคนที่ทำดี สังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่า เมื่อสังคมนั้นคนดีไม่ได้ คนไหนทำดีมากก็เด่น เเด่นแล้วดั่งดั่งแล้วคนอิจฉา ต่อไปนี้คงจะต้องเลิกประเพณีอย่างนี้ เราต้องปกป้องพิทักษ์คนที่ทำดี ให้กำลังใจและยังมีมาตรการอื่นอีกมากมาย ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ปกฺกณฺเห ปกฺกหารหํ ยกฺยงฺกนฺตีทึทฺถวรกฺยงฺก นิกฺกณฺเห นิกฺกหารหํ กํรํบคณํไม่ดีทึทฺถวรกํรํบ

ในเรื่องหลักของการเสริมสร้างจรรยาบรรณนั้น พระ

๑๔

จรรยาบรรณของข้าราชการ

พุทธศาสนากล่าวถึงแรงจูงใจให้คนทำตามมีจรรยาบรรณไว้ ๓ ประเด็น

ประเด็นที่ ๑ เรียกว่า **อัตตาทิปีโดย** หมายถึงอ้างผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ เมื่อทำดีแล้วได้ประโยชน์ หรือไม่กระทำเพราะกลัวถูกลงโทษ เพราะฉะนั้นถ้าจะส่งเสริมจรรยาบรรณเพราะบางท่านอยากจะได้รางวัล หรือบางคนก็กลัวจะถูกลงโทษ มาตรการของการให้รางวัลและลงโทษต้องเป็นธรรม อย่างที่ได้กล่าวไว้ว่า ยกย่องและชมคนที่น่าชม ในส่วนนี้ที่เรียกกันว่า อัตตาทิปีโดย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีมาตรการที่ยุติธรรม หมายความว่าคนที่ทำผิดจริง ต้องรับโทษจริงๆ ไม่มีอคติ นี้ก็จะทำให้คนมีจรรยาบรรณ

ประเด็นที่ ๒ เรียกว่า **โลกาทิปีโดย** เอาคนอื่นเป็นใหญ่ หรือเป็นตัวแบบ เช่นจะทำอะไรต้องดูเพื่อนก่อน จะมาเข้ามาสายขึ้นอยู่กับผู้นำทำอะไร เพราะฉะนั้นถ้าเกิดสิ่งแวดล้อมในที่ทำงาน หรือหัวหน้าผู้บังคับบัญชาต่างๆ เปลี่ยนบรรยากาศการทำงานใหม่ ตรงต่อเวลา และเพื่อนส่วนใหญ่ตรงต่อเวลา ก็จะได้คนที่ทำความดีเพราะข้อที่ ๒ คือเพราะคนอื่นเขามีแม่แบบที่ดี อาตมาเคยได้ทราบที่ครูใหญ่โรงเรียนต่างจังหวัดบางคนบ่นใหญ่เลย เขาบอกว่าย้ายมาอยู่โรงเรียนนี้ไม่ค่อยดี เพราะครูใหญ่คนเก่าทำระบบไว้ชอบกล คือทำให้ครูที่

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๑๕

นี้มาทำงานตรงต่อเวลาหมด แล้วกลับหลังเวลาเลิกงานจึงทำให้ผมโดดงานเหมือนตอนเป็นครูใหญ่อยู่โรงเรียนอื่นไม่ได้ ลูกน้องทำให้หัวหน้าลำบาก เกรงใจลูกน้องเพราะเขาสร้างระบบไว้ดี ทั้งๆ ที่ครูน้อยบอกว่าท่านโดดบ้างก็ได้ เบี้ยวบ้างก็ได้ ก็ไม่กล้าโดดงานเพราะเกรงใจลูกน้อง

ดังนั้นเราจะต้องสร้างแม่แบบที่ผู้นำ พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนเหมือนกับฝูงโคเวลาข้ามปากแม่น้ำ ถ้าโคจ่าฝูงหรือหัวโจกไปตรง ลูกฝูงก็จะไปตรง ถ้าจ่าฝูงคดไปเคี้ยวไปลูกฝูงก็คดไปเคี้ยวมา ดังคำประพันธ์ที่ว่า

ยามฝูงโคข้ามปาก	นที
โคโจกไปตรงดี	ไปเคี้ยว
ฝูงโคล่องวาริ	รีบเร่ง
ทั้งหมดไปลดเคี้ยว	ได้แต่ทำตามกัน

ประเด็นที่ ๓ คนทำความดีเพราะหลักการ อันนี้เรียกว่า **ธรรมาธิปไตย** ถือธรรมะคือหลักการเป็นใหญ่ มีคุณธรรมอยู่ในใจ คุณธรรมคือคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ ถ้าปลูกฝังเรื่องคุณธรรมได้จะเป็นฐานจรรยาบรรณ เพราะฉะนั้นการอบรมเรื่องกรรมฐานเจริญสติสัมปชัญญะ เป็นคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติที่ออกมาเป็นพฤติกรรม

จรรยาบรรณนี้เป็นเรื่องพฤติกรรม ในการที่จะพัฒนา

ต้องตีความออกไปว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีฐานมาจากคุณธรรมอันไหน เช่นเบญจศีลเป็นจริยธรรม เบญจธรรมเป็นคุณธรรม คือมีเมตตากรุณา ถ้ามีเมตตากรุณาจะมีฐานของศีลข้อที่ ๑ เป็นต้น การถือเอาหลักการเป็นใหญ่จะไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน เรียกว่าอัตตัตถะ ประโยชน์คนอื่นเรียกว่าปรัตถะ และประโยชน์ของทางราชการคืออุภยัตถะ เกณฑ์ในการตัดสินก็คือ ถ้าประโยชน์ขัดกัน เราสวมหมวกใบไหน ประโยชน์ตนก็เกี่ยวข้อง ประโยชน์คนอื่นเกี่ยวข้อง เช่น ลูกของเราที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์ส่วนรวมคือภาพพจน์ทั้งหมดของทางราชการก็เกี่ยวข้อง เกณฑ์ในการตัดสินจะทำอย่างไร พระพุทธเจ้าท่านให้แนวว่า เมื่อเห็นว่าจะได้ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าเพราะสละประโยชน์เล็กน้อยพอประมาณ คนที่มีปัญหาเป็นบัณฑิตจะสละประโยชน์เล็กน้อยเพื่อได้ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ เกณฑ์ในทางศาสนานั้นตัดสินอย่างนี้ เกณฑ์ในการตัดสินว่า จะรักษามาตรฐานจรรยาบรรณของครู หรือประโยชน์ของลูกและประโยชน์ของตนที่ครูเลือกรักษา อันนี้เองคือคุณธรรมในใจวิธีเสริมสร้างจรรยาบรรณที่ดีที่สุดคือสร้างธรรมาธิปไตย แต่คนที่มีน้ำใจมีธรรมะในใจประโยชน์ของส่วนรวมไม่มากเราจะต้องตั้งเกณฑ์ในการให้รางวัลหรือลงโทษที่ดี

ผู้บังคับบัญชาจะช่วยสอนจริยธรรมคุณธรรมให้ได้ผล

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๑๗

ต้องทำครบ ๓ วิธี

๑. สอนให้จำ

๒. ทำให้ดู

๓. อยู่ให้เห็น

สอนให้จำหรือแนะนำตักเตือนอย่างเดียวจะไม่พอต้อง
ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ถ้าหากท่านผู้นำตรงต่อเวลา นั้นอาจจะ
สำคัญกว่าคำพูดเสียอีก ท่านผู้นำซื่อสัตย์ นั้นเองคืออยู่ให้เห็น
ว่าเป็นคนดี ชีวิตที่อยู่ให้เห็นและมีความสุข นี่เป็นแบบอย่าง
จะชัดเจนกว่าสอนให้จำเสียอีก

จรรยาบรรณ นำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ขอเจริญพรท่านรองเลขาธิการ ก.พ.

และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ในโอกาสที่เป็นมงคลคือวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันนี้ ท่านทั้งหลายได้ใช้เวลามาทำบุญทำกุศล ทำบุญเป็นเรื่องของการชำระจิตใจให้มีความเบาสบาย และมีความสุข กุศลเป็นเรื่องของความเข้าใจ เป็นเรื่องของความฉลาด เมื่อเราได้ทำบุญทำให้เรามีความสุข จะได้มีความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาสาระที่เราจะทำต่อไปถ้าสามารถทำอะไรก็ตาม หลักในทางพุทธศาสนาก็คือว่า ถ้าสามารถทำหน้าที่ให้เป็นบุญได้ เราจะมีความสุขในการปฏิบัติหน้าที่

การที่เราพูดถึงจรรยาบรรณข้าราชการ ในภาษาพระก็

* ปาฐกถาธรรมเนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนาสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๗

๒๐

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

คือเรากำลังเอาเรื่องของสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศลเข้าไปในการทำงาน ซึ่งถ้าคนที่ทำหน้าที่ต่างๆ ด้วยจิตใจที่มีความสุข มีความพอใจ เขาก็จะทำหน้าที่ได้ดี แต่คำถามก็คือว่า บางครั้งเราทำหน้าที่แบบที่ไม่ค่อยจะมีความสุข เหมือนกับว่าการทำหน้าที่ของข้าราชการนั้นเป็นเรื่องที่ทำให้เสร็จๆ ไป ถ้าสามารถนำเอาเรื่องของความสุขกับการทำงานมารวมกันได้สำเร็จ ก็จะทำให้คนมีจรรยาบรรณ

ปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม

จรรยาบรรณไม่ใช่เรื่องวินัย ไม่ใช่เป็นเรื่องลงโทษ จรรยาบรรณส่งเสริมคือสร้างขวัญกำลังใจและความสุขในการทำงานนั่นเอง ความคิดในแง่บวกเป็นจรรยาบรรณ ดังคำว่า *การทำงานคือการปฏิบัติธรรม* เรากำลังมาถึงจุดนี้ในการทำราชการ ถือว่าการทำราชการเป็นการปฏิบัติธรรม แต่เราไม่ใช่คำว่าธรรมะ เราเรียกว่าจรรยาบรรณ ในขณะที่เราทำราชการนั้น เราทำด้วยจรรยาบรรณ คือเราปฏิบัติธรรม ส่วนมากเรามักจะคิดว่า เรื่องของธรรมะกับชีวิตการงานเป็นเรื่องแยกกัน และบางท่านถึงขนาดว่าถ้าไปปฏิบัติธรรมก็หยุดทำงาน สำนักกัมมัฏฐานบางแห่งห้ามอ่านหนังสือพิมพ์ ห้ามอ่านหนังสือธรรมะ เพื่อไม่ให้ฟุ้งซ่าน ส่วนหนึ่งก็ดีสำหรับผู้ที่เริ่มต้น

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๒๑

แต่บางท่านไปหนักถึงขนาดว่า ไม่ยอมล้างจาน ไม่ยอมกวาด
ลานวัด ปฏิบัติอย่างเดียว

หลวงพ่อบุชา วัดหนองป่าพง สอนว่าการทำงานเป็นการ
ปฏิบัติธรรม วันหนึ่งท่านเดินตรวจวัดของท่าน ไปเห็นพระรูป
หนึ่งอยู่ในกุฏิ หลังคารั่วแตกสอง ฝนสาด ท่านก็ไม่ซ่อม พระ
ก็อยู่อย่างนั้น หลวงพ่อบุชาก็ถามว่า ทำไมคุณไม่รู้จักซ่อมหลังคา
บ้าง ปล่อยให้หลังคารั่ว แตกสอง ฝนสาดอยู่อย่างนี้ ทำไม
เป็นอย่างนั้น

พระก็ตอบว่า หลวงพ่อครับ ผมกำลังฝึกขันติบารมีครับ
หลวงพ่อบุชาไม่สั่งเกิดหรือครับ วัควายมันยังไม่กลัวแดดกลัวฝน
เลยครับ มันไม่เห็นจะต้องกลัวอะไร ผมนี่คนนะครับ ไม่ใช่ขี้ผึ้ง
จะได้ละลายเพราะว่าโดนแดดโดนฝน ผมมุ่งปฏิบัติครับ

หลวงพ่อบุชาก็ตอบว่า ดีแล้ว คุณปฏิบัติต่อไป ไม่ช้าคงจะ
ได้เป็นควายกับเขาอีกตัวหนึ่ง

หลวงพ่อบุชาก็ถือว่าการทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม

ในขณะที่ถ้าเราถือเอาการทำงานอย่างมีธรรมอยู่ในใจ
ซึ่งเราเรียกว่า มีจรรยาบรรณ มีจริยธรรม มีคุณธรรม นอก
จากการงานจะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์กว้าง
ขวางอย่างที่เรารู้กันในวัดอุปประสงค์ของจรรยาบรรณแล้ว
ยังจะทำให้ชีวิตเรามีคุณค่าและมีความสุข คำถามก็คือว่า เป็น

๒๒

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ไปได้หรือไม่ที่จะรวมทั้งการงานและธรรมเข้าด้วยกันให้เป็น
อัตโนมัติ เป็นวิถีชีวิต เทาที่เป็นมาเหมือนกับทั้งสองอย่าง
แยกกันในชีวิตคนเรา เหมือนกับว่าธรรมอยู่ที่หนึ่ง งานอยู่ที่
หนึ่ง ถ้าคนมีธรรมะแล้วตัวมดเต็มเขื่องซ่า เวลาเจ้าหน้าที่มา
พูดเรื่องจรรยาบรรณ ไม่ค่อยกระดึบกระเจงคล่องแคล่วว่องไว
เหมือนกับครูสอนศีลธรรม เข้าห้องเรียนก็รู้ว่า นี่แหละครูสอน
ศีลธรรม ถ้าท่านสร้างภาพจรรยาบรรณอย่างนั้น เทากับกำลัง
แยกจรรยาบรรณหรือธรรมะออกจากวิถีชีวิตจริง ถ้าท่านสร้าง
ภาพว่าเรื่องจรรยาบรรณเป็นเรื่องที่กำลังเอามาควบคุมกัน
และกันเพิ่มจากวินัยที่มีอยู่แล้ว ก็จะเกิดแรงต่อต้าน แต่ถ้า
บอกว่าการมีจรรยาบรรณนั้นทำให้ชีวิตของเราดีขึ้น มีความ
สุขขึ้น ทำงานสนุกและเป็นธรรมชาติมากขึ้น และเป็นวิถีชีวิต
ที่พึงประสงค์ จรรยาบรรณก็คือข้อควรดำเนิน ข้อควรปฏิบัติ
เราทำให้เป็นข้อควรปฏิบัติและควรดำเนินตามวัตถุประสงค์
ของชีวิตให้ได้

ก่อนที่ฝรั่งชาวอังกฤษเขามานับถือพุทธศาสนา พวกเขา
ก็จะมาวัดเพื่อปฏิบัติกัมมัฏฐาน ตอนท่านสุเมโธไปสร้างวัดใน
ประเทศอังกฤษคนไทยจะไปทำบุญตอนเพล ถวายอาหารพระ
ใส่บาตร ช่วงแรกนี้ฝรั่งยังไม่มา คนไทยถวายทานเสร็จแล้ว
รับประทานอาหารร่วมกัน หลังจากนั้นพระก็จะให้ศีลและเทศน์

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๒๓

คนไทยรับศิลปะฝรั่ง พอพระเริ่มเทศน์คนไทยเริ่มกลับ ฝรั่งเศสเริ่มมาถึงวัด พอพระเทศน์จบสอนนั่งกัมมัฏฐาน คนไทยกลับหมดเหลือแต่ฝรั่งนั่งกัมมัฏฐาน คนไทยถวายทานแต่ไม่นั่งกัมมัฏฐาน ฝรั่งเศสนั่งกัมมัฏฐานแต่ไม่ยอมถวายทาน ระยะเวลาจะเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นวัดในต่างประเทศไปสร้างที่ไหนต้องเล็งเอาที่ที่มีคนไทยอาศัยอยู่ ไม่เช่นนั้นจะไม่มีญาติโยมบริจาคสร้างวัด ฝรั่งเศสไม่บริจาค คนไทยบริจาคให้ฝรั่งมานั่งกัมมัฏฐาน วัดส่วนใหญ่จะเป็นอย่างนั้น ปรากฏว่าอยู่ไปนานๆ เข้า คนไทยรู้สึกว่าตัวเองเสียเปรียบตุลการค่า คนไทยจึงลองฟังเทศน์ นั่งกัมมัฏฐาน ทำปีผ่านไปคนไทยนั่งกัมมัฏฐานกันมากขึ้น ส่วนฝรั่งสังเกตเห็นคนไทยว่ามาวัดจะถืออาหารมาด้วย หลังจากถวายพระก็จัดปาร์ตี้มีบุฟเฟ่ต์ ฝรั่งเศสทำตามบ้าง ถืออาหารมาถวายพระ ทานอาหารร่วมกัน ในที่สุดฝรั่งก็ถวายทานและนั่งกัมมัฏฐาน ส่วนคนไทยก็ทั้งนั่งกัมมัฏฐานและถวายทาน

สิ่งที่เราค้นพบก็คือว่า ฝรั่งเศสเขาก็จะนั่งกัมมัฏฐาน โดยไม่รักษาศีล เขาไม่ยอมให้ศีลเป็นสิ่งที่มาจำกัดเสรีภาพ ศีลเหมือนกับเป็นสิ่งที่มาควบคุมเขา เขาชอบจะพัฒนาจิตใจอย่างเดียว ศีลก็คือจริยธรรมนั่นเอง จริยธรรมคือข้อความประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นจริยธรรมที่เป็นข้อควรประพฤติที่มาจากศาสนา จัดเป็นศีลธรรม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติที่มาจากทุกๆ แหล่ง

เราเรียกว่าจริยธรรม

ปรากฏว่าฝรั่งพอเข้ามาในวัด เริ่มมีความรู้สึกที่ศิลปะเป็นข้อควบคุมชีวิต เพราะไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่พอฝรั่งทั้งหลายเข้าใจจุดมุ่งหมายของศิลปะคืออะไรแล้ว เมื่อพวกเขาบวชเป็นพระกลับเคร่งครัดมากขึ้นไปอีก อะไรคือวัตถุประสงค์ของศิลปะ พุดในแง่ของฝรั่งก็คือว่าปกติคนที่มาปฏิบัติธรรมอยู่ด้วยกัน ๗ วันหรือนานกว่านั้น ถ้าไม่รักษาศีลอยู่กันไปก็ทะเลาะกันไป พวกเขามาจากคนละถิ่น คนละนิสัยมาอยู่ด้วยกันก็แย่งคนรักกัน อิจฉากัน โกรธกัน ไม่ปฏิบัติตามกติกาดอนหลังพวกเขารักษาศีลจนเป็นวิถีชีวิต การปฏิบัติธรรมก็ราบรื่น พวกเขา มีความสามัคคี มีวินัยและมีความสุขในการอยู่ร่วมกัน เขาเห็นอานิสงส์อย่างนี้ก็เลยอยู่ร่วมกัน อย่างมีกติกากันเพื่อหมู่คณะ กติกากันเพื่อความสงบสุข กติกาก็คือศีล และศีลนั้นกลายเป็นเรื่องที่ยิ่งปรารถนาเพราะทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้น เขามีศีลเพราะเห็นคุณค่าด้วยตนเอง

ทีนี้เรามาถึงระบบราชการ ในที่ทำงานของเรา ถ้าทุกคนอยู่กันอย่างมีกติกากัน ตรงต่อเวลา สามัคคี มีวินัยกัน ผลที่เกิดขึ้นก็คือประสิทธิภาพและความสุข คำถามก็คือว่าเมื่อเราต้องการจะไปถึงขั้นนั้น ให้เกิดปัญหาขึ้นมาก่อนแล้วค่อยทำหรืออย่างไร ทำอย่างไรที่จะให้การทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๒๔

เราต้องไปถึงขั้นนั้นให้ได้

ที่มาของจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณคือจริยธรรมวิชาชีพนั่นเอง เมื่อคนที่อยู่ในวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง ก็มีข้อตกลงที่ควรประพฤติร่วมกัน เฉพาะวิชาชีพนั้นเรียกว่า จรรยาบรรณ หรือจริยธรรมวิชาชีพ นั้นต่างจากอาชีพธรรมดา คนที่มีอาชีพธรรมดานั้นมุ่งการมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ แต่ยังไม่ใช้วิชาชีพ ยังไม่ใช่ Profession เขามุ่งมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ทำงานได้เงินมา เรายังไม่เรียกว่าเป็นวิชาชีพ เพราะผู้ที่มีวิชานั้นจะต้องมีความรู้ขั้นสูงเป็นมืออาชีพ และเมื่อมีวิชาความรู้ขั้นสูงขึ้นไปแล้วยังไม่พอ ต้องเป็นคนประกอบอาชีพแล้ว ทำหน้าที่แล้ว และเป็นคนน่านับถือมีเกียรติมีศักดิ์ศรีมากกว่า เพราะฉะนั้นเราจึงให้ความสำคัญแก่วิศวกรมากกว่าช่างไม้ช่างปูน เราให้ความสำคัญแพทย์มากกว่าหมอดี วิชาชีพจึงเป็นเรื่องการประกอบอาชีพอันมีฐานอยู่ที่วิชาความรู้ วิชาความรู้บวกกับอาชีพจึงเป็นวิชาชีพ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านยังไม่ทำให้มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สิ่งที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีก็คือจรรยาบรรณ จรรยาบรรณบวกกับวิชาความรู้ความสามารถทำให้เกิดเกียรติ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพ^๕ ในส่วนของวิชานั้นจะมีองค์

๒๖

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ประกอบสำคัญอยู่ ๔ ประการ

ประการที่ ๑ มีวิชาความรู้

ประการที่ ๒ มีจรรยาบรรณ

ประการที่ ๓ มีการคัดเลือก คัดสรรคนที่จะเข้ามาในวิชาชีพ และมีการฝึกอบรมเช่นการรับคนเข้ารับราชการ ก็มีการคัดเลือกคนเพื่อมาฝึกอบรมให้ทำงานเป็น

ประการที่ ๔ มีสมาคมวิชาชีพคอยควบคุม กำกับดูแล สมาคมวิชาชีพที่คอยควบคุมและกำกับดูแลนั้นมีหลายประเภท เช่น สำนักงานก.พ. สำนักงานก.ค. แพทย์สภา สมาคมที่คอยควบคุมดูแลมักจะเป็นต้นกำเนิดของจรรยาวิชาชีพ คือประกาศีให้มีจรรยาบรรณขึ้นมา เป็นข้อตกลงที่คนทำร่วมกัน ซึ่งสมาคมรองรับอาจจะมีหรือไม่มีสมาคมรองรับก็ได้ แต่ถ้ามีสมาคมก็อาจจะทำให้เกิดจรรยาวิชาชีพขึ้นมาได้ง่าย และถ้าหากจรรยาวิชาชีพเกิดขึ้นโดยข้อตกลงร่วมกันของคนในหมู่คณะ ยิ่งเป็นสิ่งที่ดี จรรยาวิชาชีพหรือจรรยาบรรณนั้น จะมุ่งให้เกิดผล ๓ ประการด้วยกัน

๑. ทำให้คนที่อยู่ในวิชาชีพนั้นมีประสิทธิภาพ จรรยาบรรณของข้าราชการนั้นมุ่งประสิทธิภาพคือเป็นคนเก่ง

๒. ให้เกิดความป็นธรรมในการให้บริการทางวิชาชีพ คือเป็นคนดี

พระเมธีธรรมมารณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๒๗

๓. ให้ผู้อยู่ในวิชาชีพมีเกียรติมีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับ
 จรรยาบรรณต้องสามารถขยายให้เกิดผลทั้ง ๓ ประการ
 คือเก่งดีและมีเกียรติศักดิ์ศรี ถ้าจรรยาบรรณของข้าราชการ
 พลเรือนที่เราสร้างขึ้นไม่สามารถทำให้คนพัฒนาตัวเองให้
 เก่งขึ้นและเป็นคนดีที่ให้บริการได้ดีขึ้น และไม่ได้ทำให้มี
 เกียรติมีศักดิ์ศรีขึ้นในหมู่ข้าราชการผู้ปฏิบัติ ก็ถือว่ายังไม่
 สมบูรณ์ เกณฑ์ทั้ง ๓ ส่วนจะเป็นเครื่องวัดว่า จรรยาบรรณ
 ของข้าราชการพลเรือนนั้นสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่
 และถ้าคนไม่มีจรรยาบรรณของข้าราชการจะเป็นอย่างไร เขา
 จะเก่งหรือไม่ บางคนเก่งแต่ไม่ดี เก่งคือมีสมรรถภาพ มีความ
 สามารถ ไม่ดีคือไม่ได้ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น

คนเก่งแต่ไม่ดี

ในเรื่องสามก๊ก คนที่ฉลาดมาก คือขงเบ้ง แต่ขงเบ้งไม่
 ได้ฉลาดที่สุดเพียงคนเดียว มีเพื่อนร่วมรุ่นที่เก่งมาก ฉลาด
 มากเท่ากันคือบ้งทอง เรียนจบรุ่นเดียวกัน บ้งทองได้ฉายาว่า
 หงส์ทอง ขงเบ้งได้ฉายาว่า มังกร ปรากฏว่าคนไม่ค่อยรู้จัก
 บ้งทอง รู้จักแต่ขงเบ้ง เพราะบ้งทองเก่งแต่ไม่ค่อยดี ขงเบ้ง
 เก่งและดี

คำว่าดี ไม่ใช่ดีในแง่ของพฤติกรรมอย่างเดียว คนไทย

เราต้องวัดดูด้วยว่า คนไหนเป็นอย่างไร ใจเป็นอย่างไร ใจดีหรือใจดำ หรือใจคด การวัดความประพฤติของคนไทย ไม่ได้วัดเฉพาะกายและวาจา เขาวัดไปถึงใจด้วย ถ้าคนไหนเพื่อนบอกว่าใจดำหรือใจคด แสดงว่าคบไม่ได้ เราเรียกว่า วัดคุณธรรม คนไทยจะพูดถึงจรรยาบรรณลอยๆ ไม่ได้ และมักจะพูดไปถึงคุณธรรม เพราะฉะนั้นคุณธรรมจึงมาคู่กับจริยธรรม จริยธรรมคือข้อควรประพฤติที่แสดงออกมาทางกายและทางวาจา ซึ่งวัดได้โดยพวกพฤติกรรมนิยม แต่คุณธรรมนั้นวัดไม่ได้ มันอยู่ที่ใจ ในแง่ของการวัดว่าคนไหนดีหรือไม่ดี เราดูไปถึงใจ ไม่ใช่เพียงแค่พฤติกรรมที่แสดงออกชั่วครู่ชั่วคราว

ที่พูดถึงว่า บังทองดีสู้ขงเบ้งไม่ได้เป็นอย่างไร ตอนขงเบ้งให้บังทองมารับราชการกับเล่าปี่ซึ่งสร้างก๊กตัวเองได้แล้ว ขงเบ้งได้เขียนจดหมายให้บังทองถือไว้ ถ้าจะมาอยู่กับเล่าปี่ให้ยื่นจดหมายต่อเล่าปี่แสดงตัวเองว่าเป็นเพื่อนกับขงเบ้ง เขาจะได้ต้อนรับอย่างดี แต่บังทองถือว่าตนเองก็หนึ่ง มาหาเล่าปี่ไม่บอกว่าตนเป็นใคร ไม่แสดงจดหมาย อยู่ๆ ก็เข้ามาทำงาน เขาก็ถูกทดลองงานก่อนให้ไปเป็นนายอำเภอชายแดนไกลเลย บังทองนึกว่าอย่างนี้แสดงว่าไม่ค่อยเชื่อมือเรา ก็เลยไม่ตั้งใจทำงาน ไม่รับผิดชอบแทนที่จะสร้างความเข้าใจ สร้างผลงาน กลับไม่ทำอะไร ปล่อยแพ้มก้องเต็มโต๊ะเลย ไปตกปลาบ้าง

พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๒๙

ตี๋มสุธาบ้าง นายอำเภอสมัยก่อนต้องเป็นผู้พิพากษาดัดลินคดี คดีค้างเต็มไปหมด ในที่สุดเขาก็ฟ้องมาทางเล่าปี เล่าปีก็ส่ง เดียวหุยไปตรวจราชการ เดียวหุยไปที่ว่าการอำเภอไม่เห็น นายอำเภอ ทราบว่านายอำเภอไปตกปลา ก็ตามไปที่กำลัง ตกปลาก็ถามว่า นายอำเภอมาทำอะไรอยู่ที่นี่ ทำไมไม่รู้จัก ทำงานทำการ

“ทำงานทำไม งานมันจืดจ๋อย”

“ก็เห็นงานค้างเต็มไปหมด”

บังทองตอบว่า มันไม่พอสมองเรา สมองระดับเรา งาน แต่อำเภอมันเล็กเกินไป มันไม่ทำทนาย เพราะฉะนั้นเราเลย เก็บไว้ให้เยอะๆ แล้วทำวันเดียวเสร็จ มันทำทนายดี ปรากฏว่า เดียวหุยไม่เชื่อพากันไปที่ว่าการอำเภอ พอไปถึงที่ว่าการอำเภอ แพ้ที่กองอยู่ที่อำเภอ บังทองเอามาดู เห็นเข้าเดียวก็หมด เคลียร์ได้หมดเลย งานที่คนอื่นเขาทำ ๑ เดือน บังทองทำเข้า เดียว ช่วงบ่ายคดีก็คดีที่ค้างอยู่ โจทก์ว่ามา จำเลยแก้ว่าต่าง อย่างไม่ พอฟังเสร็จตัดสินปั๊บ ทั้งโจทก์ทั้งจำเลยพอใจอย่าง ยิ่ง เดียวหุยคิดว่า ผู้พิพากษานี้เก่งจริงๆ ประจวบตั้งเป่าปูนจิ้น ขำระคดีที่ค้างมา ๑ เดือนในบ่ายเดียว

เดียวหุยบอกว่าคนมันไม่ใช่ธรรมดา พาบังทองกลับไป รายงานตัวกับเล่าปี เล่าปีถามขงเบ้ง ขงเบ้งหัวเราะแล้วตอบ

๓๐

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ว่าเขาเป็นเพื่อนผม เล่าปีจึงเล่าว่า ก็ตอนมาไม่แสดงจดหมายแนะนำตัวใครจะไปรู้ว่าเป็นเพื่อนกับท่านอาจารย์ จากนั้นเล่าปีเลื่อนตำแหน่งบังกของนายอำเภอขึ้นไปเป็นรองแม่ทัพปรากฏว่าพอขึ้นตำแหน่งสูง ทั้งๆ ที่ได้ดิบได้ดีมาเพราะขงเบ้ง แต่บังกของเป็นคนที่มีใจหาเพื่อน ยโส อวดดี เริ่มตั้งแต่ไม่ยอมแสดงจดหมายแล้ว มาอยู่ที่นี่เพื่อนเป็นใหญ่เป็นโตเป็นเจ้านาย เขา เขาไม่ยอม อาจจะแสดงฝีมือว่าฉันนี่ก็เก่ง จึงถามว่าเมืองไหนรบยากที่สุด ขงเบ้งไม่ต้องไป ให้เรารบเอง ได้รับคำตอบว่าเมืองเสฉวนเป็นเมืองภูเขา ดียาก เพราะฉะนั้นขงเบ้งอยู่ที่นี้ข้าพเจ้ากับเล่าปีไปเองยกทัพไปเลย บุกป่าฝ่าดงขึ้นเขาไป ไม่นานก็ประชิดชายแดน เขาเก่งกว่าขงเบ้งอีก ขงเบ้งเก่งแต่วางแผนอยู่ข้างหลัง คอยจัดงานเลี้ยงให้คนไปรบ แต่บังกของมีมานำหน้าใช้อาวุธได้ดีด้วยและวางแผนด้วย ทหารบอกว่าเยี่ยมจริงๆ

ขงเบ้งไม่มีอะไรทำ ก็นั่งดูดาว สงสัยว่า ดาวทำไมดาวทางทิศนี้จึงรีบรี่ๆ ทำท่าจะร่วง ก็ถามข้าวกวักว่ารบไปถึงไหน ทราบว่ากำลังจะเข้าตีเมืองแล้ว ขงเบ้งนั่งจับยามสามดาวดูลักษณะราศีแล้วก็บอกว่า ดาวดวงนี้เป็นดาวประจำชีพของแม่ทัพนายกองฝ่ายเราชะตาถึงมาต ต้องเดือนมันหน้อย ก็ส่งม้าเร็วไปเตือนเล่าปีว่า อย่าเพิ่งเข้าตีเมือง รู้สึกดาวไม่ค่อยดี

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๓๑

เห็นท่าทางฝ่ายเราจะเสียแม่ทัพนายกองเป็นแน่ ฝ่ายบังทองคิดว่าขงเบ้งอิจฉาเรา กลัวเราจะตีเมืองสำเร็จและได้ชัยชนะจนมีชื่อเสียงมากกว่า ถ้าไปเชื่อขงเบ้ง ทางข้าศึกก็ตั้งตัวทันตีเมืองไม่แตก บังทองไม่ไว้วางใจ ไม่เชื่อเพื่อน ริษยาคิดแข่งขัน ไม่มีสัจจะ เพราะฉะนั้นจึงสั่งเข้าตีเมือง ให้เล่าปี่ไปทางใหญ่ ตัวเองจะเข้าไปทางซอกเขา บังทองขี่ม้านำทหารไปซุดหนึ่งปรากฏว่าข้าศึกอุดช่องเขาไว้ บังทองตีตะลุนำหน้า ข้าศึกหนีถอยร่น บังทองก็ขี้มามีใจขี่ม้าเข้าไปในซอกเขา ข้าศึกหายไปหมดเลย บังทองแปลกใจ มองซ้ายมองขวาทำไมข้าศึกหายไปเห็นเงียบๆ ซอบกลก็เลยถามทหารท้องถิ่นว่า ตำบลนี้ชื่อว่าอะไร

ทหารก็บอกว่า ตำบลนี้ชื่อว่าหงส์ร่วง

พอได้ยินคำว่าหงส์ร่วง บังทองใจหายวาบ เพราะอาจารย์ได้ตั้งฉายาตนว่าหงส์ทอง แล้วเจ้าหงส์ทองนี้มาอยู่ในตำบลหงส์ร่วง ซอบกล คิดว่าถอยดีกว่า หงส์ทองไม่ตีแล้วพอบังทองเบนหน้าม้าถอยเท่านั้น ข้าศึกข่มอยู่เชิงเขา ยิ่งเกาทัณฑ์อาบยาพิษใส่บังทองเป็นท่าฝน เกาทัณฑ์ดอกหนึ่งปักเข้าซอกคอบังทอง หงส์ทองจึงกลายเป็นหงส์ปีกหักตกม้าตายอยู่ตรงนั้นตีเสียด้วย ตายเสียได้เสียตายเหลือเกิน ไม่ค่อยมีใครรู้จักเขาตายเสียก่อน ถ้าไม่มีความอิจฉาริชยาแข่ง

๓๒

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ชั้นหากมีความสามัคคีและความร่วมมือ หงส์ทองอาจจะไม่ตาย
ผลัดกันดี ดีทุกคน ชิงกันดี ไม่ดีสักคน

เพราะฉะนั้นจรรยาบรรณทำให้เก่งดีและสร้างศักดิ์ศรี
ให้กับวิชาชีพ ปัญหาอยู่ตรงที่ว่า จรรยาบรรณจะเป็นที่ยอมรับ
ของกลุ่มคนในวิชาชีพแค่ไหนเพียงใด คงไม่ใช่อยู่ที่ประกาศขึ้น
มาลอยๆ อาตมาได้เคยพูดแล้วว่า จรรยาบรรณเป็นปณัตติ-
วัชชะคือโทษจากการกำหนดหรือบัญญัติ ไม่ได้มีการลงโทษ
ที่ชัดเจนตามกฎหมายทางโลก ถ้าทำผิดฝ่าฝืนจรรยาบรรณนั้น
ก็เป็นความผิดข้อกำหนดที่ตกลงร่วมกันเท่านั้น เหมือนกับ
วินัยของสงฆ์บางข้อเป็นปณัตติวัชชะ ไม่ใช่โลกวัชชะ โลก
วัชชะคือความผิดทางโลกที่ทั่วไปกับทุกคน ไม่ว่าจะใครก็ตามฝ่า
ฝืนจะต้องมีความผิดเช่น ม้าคนตาย ขโมยของ ถ้าม้าคนตาย
หรือขโมยของนั้นทำความผิดเป็นโลกวัชชะ เพราะโลกติเตียน

มี Social sanction แต่ปณัตติวัชชะ เป็นข้อผิดพลาดที่
เกิดจากข้อตกลงร่วมกันของคนในวิชาชีพนั้น เช่นในกรณีศีล
ของพระ บางข้อเป็นโลกวัชชะ คือชาวโลกติเตียน เช่นม้าคน
ตาย แต่บางข้อนั้นเป็นเรื่องที่ผิดบัญญัติวินัย เรียกว่าปณัตติ-
วัชชะ เช่น ฉันทข้าวในเวลาวิกาล หรือฉันทข้าวเย็น ถ้าพระฉันท
ข้าวเย็น ไม่ใช่เป็นความผิดแบบชาวโลก ชาวโลกรับประกันกันได้

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๓๓

วัตถุประสงค์ของจรรยาบรรณ

ในกรณีของการใช้จรรยาบรรณ ข้าราชการมีหน้าที่ต่อประชาชนอย่างไร และประชาชนก็รับรู้ด้วย เพราะฉะนั้นเวลาขึ้นมาบนที่ว่าการอำเภอ ประชาชนก็รู้ว่าข้าราชการต้องปฏิบัติอย่างไร ก็รู้ว่ามีการจรรยาบรรณหรือไม่ จรรยาบรรณ ๑๕ ข้อของข้าราชการจะมีผลก็ต่อเมื่อสังคมของข้าราชการรับทราบ และประชาชนทั่วไปก็รับรู้ด้วย อันนี้เหมือนกับการบัญญัติวินัยของพระสงฆ์ ไม่ใช่อยู่ๆ พระพุทธเจ้าก็ประกาศใช้ศีล ๒๒๗ ข้อ ศีลของพระจะต้องทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง การบัญญัติแต่ละข้อมีการประชุมกันก่อนจะบัญญัติขึ้นมาแต่ละครั้งเหมือนกับบัญญัติจรรยาบรรณของข้าราชการ อย่างเช่น ศีลข้อ ๒ ห้ามลักทรัพย์ พระลักของตั้งแต่ราคา ๕ มาสก (๑ บาท) เป็นอาบัติร้ายแรงที่สุดเรียกว่า ปาราชิก การประกาศให้เกิดการยอมรับวินัย หรือจรรยาบรรณของพระสงฆ์ นั้นมีองค์ประกอบ ๑๐ ประการด้วยกันคือ

๑. **สังฆสมุฏฐตา** เป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ ทั้งหมู่คณะของสงฆ์และชาวบ้าน เป็นที่ยอมรับว่าดี ใช้ได้ จึงประกาศใช้ ถ้าส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ศีลก็ไม่มี ความหมาย เช่น เรื่องลักของ ทำไมจึงห้ามพระลักของราคา ๕ มาสก เรื่องมีความเป็นมาอย่างนี้

มีพระรูปหนึ่งชื่อธนิยะ ได้สร้างกุฏิใหญ่โตมาก ไปตัดไม้มาจากป่าสงวน นำไม้อย่างดีมาสร้างกุฏิโดยอ้างว่าพระราชทานไม้เหล่านั้นแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ทราบเรื่องก็ไปทูลถามพระเจ้าพิมพิสารว่า พระองค์ได้พระราชทานไม้จากป่าสงวนให้พระไปสร้างกุฏิหรือ

พระราชาดร้สว่า “ไม่เคย” ถ้าอย่างนั้น พระก็บุกกรุกป่าสงวน มีการไต่สวนพระธนิยะต่อหน้าพระที่นั่ง พระราชาดร้สถามว่า ทำไมจึงกล่าวอ้างว่า โยมพระราชทานไม้ให้

พระธนิยะตอบว่า พระองค์พระราชทานจริงๆ ตอนที่มหาบพิตรขึ้นครองราชสมบัติ มีปฐมบรมราชโองการว่า เราขอถวายหญ้าไม้และน้ำบุษยามณะชีพราหมณ์ นั้นแหละถือว่าพระองค์ถวายอาตมาแล้ว อาตมาจึงไปตัดเอามาสร้างกุฏิตามที่พระองค์ถวายในปฐมบรมราชโองการนั้น

พระเจ้าแผ่นดินตร้สว่าถ้าท่านเป็นชาวบ้านโยมประหารชีวิตแน่ แต่โยมจะไม่ทำอะไรท่านเพราะเห็นแก่ผ้าเหลือง

เมื่อทราบเรื่องนี้พระพุทธเจ้าประชุมสงฆ์แล้วจะบัญญัติวินัยห้ามพระลักของเขา พระพุทธเจ้าตร้สถามผู้พิพากษาซึ่งมาบวชเป็นพระอยู่ที่นั่นว่า ท่านเป็นผู้พิพากษาเก่า ตอนที่ท่านพิจารณาคดี คนขโมยทรัพย์ราคาเท่าไรถึงจะถูกเนรเทศ ถูกไล่ออกจากราชอาณาจักร ถูกจองจำ หรือถูกประหาร

พระเมธีธรรมากรณ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๓๔

พระอดีตผู้พิพากษาก็กราบทูลว่า ราคา ๕ มาสก

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ต่อไปนี้ถ้าพระลักของราคา ๕ มาสก พ้นจากความเป็นพระนี้เป็นบัญญัติวินัยเป็นที่ยอมรับ เห็นชอบร่วมกันตั้งแต่นั้นมาการจะบัญญัติวินัยต้องเป็นที่ยอมรับเห็นชอบด้วยกัน ในเรื่องของจรรยาบรรณก็ต้องมีการรณรงค์ให้เกิดการยอมรับ เห็นชอบเหมือนกันจึงจะได้ผลในหมู่ผู้ปฏิบัติ

๒. สังฆมหาสุตา เพื่อความผาสุกของหมู่คณะ หมายความว่าจรรยาบรรณมีเพื่อให้คนที่อยู่ในหมู่คณะหรือในวิชาชีพเดียวกันมีความสุข นักธุรกิจมีจรรยาบรรณ นักธุรกิจบางคนบอกว่า เขาจะสร้างจรรยาบรรณขึ้นมา แต่เป็นจรรยาบรรณแปลกๆ คือว่ามีใครย่าวสาวได้สาวเอา ไม่มีใครจะพูดความจริง ทุกคนจะโกหกกัน การสร้างจรรยาบรรณอย่างนี้จะอยู่ไม่ได้เพราะจะทำลายตัวเอง มันไม่สากล ถ้าถือว่ามีใครย่าวสาวได้สาวเอาในวงการธุรกิจ แสดงว่านักธุรกิจทุกคนทำแบบเดียวกันหมด เกิดอะไรขึ้น ทุกคนก็จะโกง ทุกคนก็จะโกหก ทุกคนก็มีใครย่าวสาวได้สาวเอา ลูกค้าประชาชนไม่มีใครไว้วางใจใครทั้งสิ้น พอไม่มีใครไว้วางใจเพราะคนในวงการนี้จะเป็นอย่างนี้กันหมด ในที่สุดไม่มีใครมาทำธุรกิจด้วยธุรกิจก็อยู่ไม่ได้

ถ้าข้าราชการทำแบบเดียวกันแล้วทุกคนเมื่อสร้างเป็นกฎว่าทุกคนโกงได้ ทุกคนมีโอกาสเมื่อไรก็จะคอร์รัปชั่นทั้งหมด ผลก็คือสิ้นชาติ เวียดนามได้สิ้นชาติมาแล้วเพราะมีสิ่งเหล่านี้ ทำกันสากลแพร่หลาย ถ้านักการเมืองทุกคนซื้อเสียงทุกคนก็เข้าสู่สภาโดยวิธีซื้อเสียงกันหมด ถ้าเป็นกติกาย่างนั้น การเลือกตั้งแต่ละครั้งจะใช้เงินเท่าไร คงแพงขึ้นเรื่อยๆ ถ้าเกิดมีระบบซื้อเสียงอย่างนี้ขึ้นมา การเมืองอยู่ไม่ได้ ข้าราชการก็เหมือนกัน ถ้ามีสิ่งไม่ดีที่ทุกคนทำได้ๆ เหมือนกันหมด ไม่มีกติกายกเว้น ระเบียบราชการก็พัง เพราะฉะนั้นกฎหรือจรรยาบรรณนั้นสร้างขึ้นมาต้องถือว่าทุกคนปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปเพื่อความผาสุกของส่วนรวม

๓. จรรยาบรรณนั้นมีไว้เพื่อ**นิคคะ** คือสำหรับชมคนดีและเป็นเครื่องอ้างสำหรับผู้ได้บังคับบัญชาที่จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอันไม่ชอบธรรมของผู้บังคับบัญชาอันไม่ชอบธรรม เมื่อมีจรรยาบรรณแล้วหากผู้ได้บังคับบัญชาบอกว่าคุณ“อู๋ม” คนนี้ ผู้ได้บังคับบัญชาก็ไม่ต้องไปอู๋ม เพราะผิดจรรยาบรรณ จรรยาบรรณจะให้โอกาสผู้ได้บังคับบัญชาที่จะขัดคำสั่งอันไม่ถูกอ้างของเจ้านาย เพราะมีจรรยาบรรณสำหรับอ้างอิง

๔. **ผาสูวิหาร** จรรยาบรรณมีเพื่อพิทักษ์คนดี คนดีจะได้มีกำลังใจ ส่งเสริมคนดีให้มีโอกาสได้อยู่ในสังคม ที่ว่าสังคม

พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๓๗

อย่าแย่งเพราะคนดีท้อแท้จะได้ไม่เกิดขึ้นถ้ามีจรรยาบรรณ และ จรรยาบรรณอันนี้จะเป็นส่วนพิจารณาว่าจะให้ ๒ ชั้น เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง จรรยาบรรณต้องมีส่วนเข้าไปถึงขั้นนี้ด้วยถึงจะมีผล

๕. สังวร ป้องกันปัญหาใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นเพราะความ ไม่มีระเบียบวินัยหรือจรรยาบรรณ ระบบราชการจะมีระบบ การป้องกันตนเอง มีภูมิคุ้มกัน ถ้ามีจรรยาบรรณ

๖. ปฏิมาตะ เพื่อกำจัดปัญหาในอนาคตที่จะเกิดขึ้น ถ้า คนมีจรรยาบรรณปัญหาก็จะไม่เกิด

๗. ปสทาตะ จรรยาบรรณมีเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธา ของผู้รับบริการ ประชาชนที่มารับบริการจะเกิดศรัทธาต่อผู้ อยู่ในวิชาชีพ ผู้อยู่ในวิชาชีพก็มีเกียรติมีศักดิ์ศรี

๘. ภียโยภภาพ จรรยาบรรณทำให้คนที่มีศรัทธาและเลื่อม ใสระบบราชการอยู่แล้ว มีศรัทธา ยิ่งๆ ขึ้นไป มีความเชื่อมั่น ในระบบนี้ยิ่งๆ ขึ้นไป คนที่พอใจอยู่แล้วก็จะพอใจราชการเพิ่ม ขึ้น เกียรติศักดิ์ศรีก็เพิ่มมากขึ้น

๙. สฐิติ เพื่อความอยู่รอดของระบบราชการหรือระบบ วิชาชีพนั่นเอง เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาบางอย่าง เป็นไปเพื่อทำลายระบบมันเอง เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ไม่มีจรรยาบรรณก็ทำลายสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์

๓๘

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

เทคโนโลยีเป็นตัวทำลายมนุษย์ เพราะสร้างอาวุธมากมาย อาวุธ
มาทำลายโลกเรา นี่คือการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน ระบบราชการ
ที่โตขึ้นมาๆ และถ้าสร้างปัญหา ในที่สุดสังคมก็บอกว่าไม่
ต้องการระบบนี้ ตัวราชการเองก็อยู่ไม่ได้

๑๐. วินยานุคคหะ การที่เรามีจรรยาบรรณนั้น คือการ
อนุเคราะห์เรื่องระเบียบวินัย คือการที่เราประกาศว่า เรื่อง
วินัยเป็นเรื่องสำคัญเป็นนโยบายของรัฐบาล ต่อไปนี้ท่าน
นายกรัฐมนตรีประกาศใช้จรรยาบรรณข้าราชการ รมรงค์กัน
ทั่วประเทศ ผู้บริหารระดับสูงทั่วประเทศไปรับฟังเรื่อง
จรรยาบรรณที่ทำเนียบรัฐบาล แสดงว่าเรื่องจรรยาบรรณ
เป็นเรื่องสำคัญ การให้รางวัลความดีความชอบ ต่อไปก็เอา
เรื่องนี้ผสมเข้าไปด้วยนอกจากพิจารณาความรู้ความสามารถ
ในการทำงาน การเอาใจใส่เรื่องนี้ของผู้ใหญ่ทั้งหลายนั้นจะ
ทำให้ทุกคนเดินไปในทิศทางเดียวกัน เพราะฉะนั้นการพูด
ถึงจรรยาบรรณบ่อยๆ จึงเท่ากับเป็นดรรชนีชี้ทางให้คนทั่วไป
รักษาดีกาของสังคม

ถ้าหากเรามีจรรยาบรรณประกาศใช้ขึ้นมาแล้ว เราจะ
ต้องพิจารณาว่าจรรยาบรรณที่เราสร้างขึ้นมามีองค์ประกอบ
เป็นที่ยอมรับ และมีความเป็นสากลมากแค่ไหนเพียงไร ใน
สมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีความพยายามที่จะให้เกิดจรรยาบรรณ

พระเมธีธรรมากรณ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๓๔

เรียกว่าหลักราชการมี ๑๐ ประการ คือราชการจะต้องมีคุณธรรม และจริยธรรม ๑๐ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. ข้าราชการต้องเป็นคนที่มีความสามารถ ให้คนที่มีความรู้เท่ากัน ๒ คน มาทำงานชิ้นเดียวกัน ปรากฏว่าคนหนึ่งทำได้เสร็จเร็วกว่าและดีกว่าอีกคนหนึ่ง แสดงว่าคนที่ทำเสร็จเร็วกว่ามีความสามารถมากกว่า ดีกว่า นี่คือความสามารถ

๒. ความเพียร ความขยัน มีความสามารถแล้วจะต้องมีความเพียร คือขยันนำเอาความสามารถนั้นไปทำงาน

๓. ความมีไหวพริบ ปฏิภาณ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ไหวพริบปฏิภาณ คือรู้จักสังเกตและลงมือทำโดยไม่ต้องมีใครมาเตือนว่าถึงเวลานี้ควรจะทำอะไร ถึงเวลานั้นควรจะทำอะไร

๔. ความรู้เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้วคาดว่าผลอะไรจะตามมา รู้เท่าทันทำให้เกิดการป้องกัน

๕. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ซื่อนี้ทำให้นึกถึงเรื่องจรรยาบรรณต่อหน่วยงาน

๖. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป ซื่อนี้เป็นจรรยาบรรณต่อผู้อื่น

๗. ความรู้จักนิสัยคนว่า ผู้ใหญ่ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นคนอย่างไร

๘. ความรู้จักผ่อนผัน ถือทางสายกลาง ยืดหยุ่นไม่ถึง

๔๐

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

เกินไปหรือหย่อนเกินไป

๙. ความมีหลักฐาน คือมีหลักฐานทางครอบครัว ทางธุรกิจ ทำให้ไม่เป็นคนหลักลอย

๑๐. ความจงรักภักดี ความมีศรัทธาต่อระบบ ความจงรักภักดีต่อสถาบันสำคัญ

ใน ๑๐ ข้อนี้ ท่านลองมาวิเคราะห์ดูว่า ประเด็นไหนที่เป็นเรื่องของจรรยาบรรณต่อตนเอง ประเด็นไหนเป็นเรื่องของจรรยาบรรณต่อหน่วยงาน ประเด็นไหนเป็นเรื่องจรรยาบรรณต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และประเด็นไหนเป็นเรื่องของจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ คือประชาชน นี่แสดงให้เห็นว่าจรรยาบรรณไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ที่เดียว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ ทรงประกาศใช้เป็นหลักราชการ ๑๐ ประการดังกล่าวมา

เหตุให้ยอมรับจรรยาบรรณ

คำถามก็คือว่า เมื่อประกาศใช้จรรยาบรรณแล้ว อะไรคือแรงจูงใจให้คนยอมรับจรรยาบรรณ คำตอบที่ง่ายที่สุดคือ ถ้าคนส่วนใหญ่ทำตามจรรยาบรรณ อีกคนหนึ่งก็ทำตาม เราเรียกว่าแรงจูงใจแบบโลกาภิปไตยคือถือชาวโลกเป็นใหญ่ ถ้าท่านนายกรัฐมนตรีสนใจถือเป็นนโยบายสั่งลงมาทุกคนก็สนใจ

พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๘๑

ใจที่จะปฏิบัติจรรยาบรรณ อันนี้เป็นแรงจูงใจแบบโลกาธิปไตย ถ้าหากว่าต้องการให้เป็นอย่างนั้นก็ต้องสร้าง Model สร้างแบบ จัดฝึกอบรมเรื่องจรรยาบรรณ กระจายกันไปเป็น ดาวกระจายขยายกันไป ประชุมกันไปเรื่อยๆ หน่วยงานนั้น หน่วยงานนี้ ขยายกันไปให้เกิดเป็นโลกาธิปไตย ในส่วนโลกาธิปไตยถ้ามีต้นแบบแล้ว จะมีหลักการเผยแพร่จรรยาบรรณอยู่ ๓ ประการคือ

สอนให้จำ

ทำให้ดู

อยู่ให้เห็น

จรรยาบรรณจะมีความหมายก็ต่อเมื่อผู้บังคับบัญชาแต่ ละระดับให้ความสนใจ เช่น หัวหน้าก็สอนลูกน้องให้จำว่ามี กี่ข้อ สอนอย่างเดียวไม่พอต้องทำให้ดูและอยู่ให้เห็น ข้อ สามนี้จะมีอิทธิพลอย่างยิ่ง การปลูกฝังจรรยาบรรณไม่ใช่สอน ให้แค่จำอย่างเดียว จรรยาบรรณเป็นเรื่องของการน้อมนำเอา มาปฏิบัติ แค่สอนให้จำว่ามีจรรยาบรรณกี่ข้อๆ คงไม่ได้ผล เท่าใด ต้องทำให้ดู หรือสาธิต เช่นหลวงพ่อกุฑูรทาสที่ท่านมี อิทธิพลไม่ใช่เพราะท่านเทศน์เป็นหนังสือเล่มใหญ่อย่างเดียว อิทธิพลทางคำสอนของท่านส่วนหนึ่งเกิดจากศิษย์ที่ใกล้ชิดที่ไป อยู่ไปพบท่าน ท่านทำให้ดูด้วย ถ้าท่านสอนเรื่องความสามัคคี

๔๒

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

เรื่องการทำงานคือการปฏิบัติธรรม ท่านสอนพระให้นั่ง
กัมมัฏฐานและให้นอนในกมลต ถึงเวลาท่านก็ไปนอนในกมล
ตด้วย นั่งกัมมัฏฐานกับเขาด้วย ทำให้ดูเลย

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชรวบรวมเอาคนไทยซึ่งแตก
แยกมาสู้กับพม่าเพื่อกู้ชาติ ที่กรุงศรีอยุธยาแตกเพราะไม่มี
ระเบียบวินัยในช่วงนั้น สมเด็จพระนเรศวรมีจุดสำคัญซึ่งคน
อื่นทำไม่ได้ในเวลานั้นก็คือสร้างระเบียบวินัยในกองทัพอย่าง
ดีเยี่ยม ตามปกติคนไทยเก่งแต่มีกษัตริย์ระเบียบ เมื่อขาด
ระเบียบก็ขาดพลัง กองโจรต่อให้ใหญ่ก็สู้กองทัพเล็กๆ ที่มี
ระเบียบไม่ได้ เราก็สู้พม่าไม่ได้ถ้าเราไม่มีระเบียบวินัย
ประวัติศาสตร์แสดงว่าสมเด็จพระนเรศวรทรงรักษาระเบียบ
เข้มงวดขนาดไหน และพระองค์ทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เรื่อง
ของพระแสงดาบคาบค่ายที่สั่งให้คนอื่นบุกปืนค่ายและพระ
องค์ทำให้ทหารดูด้วยการคาบดาบปืนค่ายของข้าศึกพม่า

ในพ.ศ. ๒๑๓๕ สมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระ
เอกาทศรถ พลัดเข้าไปประจัญหน้ากับทัพหลวงของพม่า
ทหารฝ่ายไทยไม่อาจตามเสด็จไปทันเพราะกำลังรบ
ตะลุมบอนกับกองทัพหน้าของพม่า สมเด็จพระนเรศวรทำ
พระมหาอุปราชากระทำยุทธหัตถี และทรงฟันพระมหาอุ-
ปราชาสิ้นพระชนม์อยู่บนคอช้าง ทำให้กองทัพไทยมีชัยชนะ

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๔๓

เห็นือกองทัพบกมาในการรบครั้งนั้น

เมื่อเสด็จกลับถึงกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรสั่ง
ประหารชีวิตแม่ทัพนายกองคนสำคัญด้วยความพิโทษฐาน
ปล่อยให้แม่ทัพไปเผชิญกองทัพอัศมัยตามลำพัง การสั่ง
ประหารชีวิตครั้งนี้ไม่มีข้าราชการใดกล้าทัดทาน ถ้าแม่ทัพ
นายกองคนสำคัญถูกประหารชีวิต กองทัพไทยก็จะอ่อนแอลง
อย่างมากและจะเสียเปรียบกองทัพบกมา ข้าราชการสั่งประหาร
ชีวิตนี้แพร่เข้าไปในวัดป่าแก้ว

สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว และพระราชาคณะ ๒๕ รูป
พร้อมกันเข้าไปในพระบรมมหาราชวังถวายพระพรถามข่าว
การศึกสงคราม สมเด็จพระนเรศวรตรัสว่าพระองค์ได้กระทำ
ยุทธหัตถีมีชัยแก่พระมหาอุปราช สมเด็จพระพนรัตน์จึงถวาย
พระพรถามว่า เมื่อฝ่ายไทยได้ชัยชนะเหตุไฉนแม่ทัพนายกอง
จึงต้องโทษประหารชีวิต

สมเด็จพระนเรศวรตรัสตอบว่า “นายทัพนายกองเหล่านี้
อยู่ในขบวนการทัพโยม มันกลัวข้าศึกมากกว่าโยมและให้โยม
สองคนพี่น้องฝ่าเข้าไปในท่ามกลางข้าศึกจนได้ทำยุทธหัตถี
กับพระมหาอุปราชามีชัยชนะแล้วจึงได้เห็นหน้ามัน นี่หากว่า
บารมีของโยมหาไม่ แผ่นดินจะเป็นของชาวหงสาวดีเสียแล้ว
เพราะเหตุดังนี้ โยมจึงให้ลงโทษโดยอภัยการศึก”

๔๔

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

สมเด็จพระพนรัตน์ถวายพระพรว่าพิเคราะห์ที่ดูแล้วข้าราชการเหล่านี้ จะไม่เกรงกลัวสมเด็จพระนเรศวรนั้นเป็นไปได้ เหตุการณ์ยุทธหัตถีครั้งนี้เหมือนกับครั้งที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งใต้ต้นมหาโพธิ์ในคืนที่จะตรัสรู้ ปรากฏว่าในช่วงเวลาเย็นมีเทวดาและพรหมมาเข้าเฝ้าชมพระบารมีจำนวนมาก แล้วพากันลากลับไป ปล่อยให้พระพุทธเจ้าอยู่เฉยๆ หน้ากบกองทัพพระยามารและรบชนะมารด้วยพระองค์เอง ตามล่ำฟ้าง จึงทรงได้นามว่าพระพิชิตมาร ถ้าพระพุทธเจ้าได้เทวดาและพรหมเป็นบริวารช่วยรบชนะมาร ชัยชนะก็ไม่สู้เป็นอัศจรรย์ “ก็เหมือนพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ คราวนี้ถ้าเสด็จพร้อมด้วยเสนางคณิกโรธาทวยหาญมากและมีชัยแก่พระมหาอุปราชา ก็สู้หาเป็นอัศจรรย์แผ่เกียรติยศได้ ปรากฏไปในนานาประเทศธานีใหญ่น้อยทั้งนั้นไม่ พระราชสมภารเจ้าอย่าทรงพระราชปริวิตกน้อยพระทัยเลย อันเหตุที่เป็นนี้เพื่อเทพยเจ้าทั้งปวงอันรักษาพระองค์จักแสดงเกียรติยศดุจจอมภาพถวายพระพรเป็นแท้”

สมเด็จพระนเรศวรได้ฟังการเปรียบเทียบเช่นนั้นก็ทรงพระปิติโสมนัสยกพระหัตถ์เปล่งวาจาว่า “สาธุ พระผู้เป็นเจ้าของฉันนี้ควรหนักหนา” สมเด็จพระพนรัตน์เห็นว่าพระมหากษัตริย์คลายพระพิโรธแล้วจึงขอพระราชทานปิณฑบาตให้ทรงไว้ชีวิต

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๔๕

แม่ทัพนายกอง สมเด็จพระนเรศวรตรัสว่า “พระผู้เป็นเจ้าของ
แล้วโยมก็จะให้ แต่ว่าจะให้ไปตีเอาเมืองตะนาวศรี เมืองทวาย
แก้ตัวเสียก่อน”

สมเด็จพระนเรศวรทูลถวายพระพรว่า “การซึ่งจะใช้ไปตี
บ้านเมืองนั้นสุดแต่พระราชสมภารเจ้าจะสงเคราะห์ ไม่ใช่กิจ
สมณะ” แล้วถวายพระพรลากลับไป

ในส่วสมเด็จพระนเรศวรทรงทำให้ดูด้วยการสร้าง
ระเบียบวินัย ในส่วพระพนรัตน์สอนให้จำ ท่านสอนได้เพราะ
ปฏิบัติของท่านมีความหมายต่อสมเด็จพระนเรศวร

พูดถึงทำให้ดูในเรื่องของความสามัคคี ประธานาธิบดี
ลินคอล์น ตอนที่เกิดสงครามฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ นายพล
สองคนของลินคอล์นไม่พอใจทะเลาะกันเอง พอขัดแย้งกันขึ้น
มา นายพลคนหนึ่งไปพบท่านลินคอล์นฟ้องว่า “นายพลเพื่อน
ผมมันแยจริงๆ ผมไม่อยากจะรบกับท่าน เขาเอาเปรียบผม
ว่าผมข้างเดียว ผมอยากจะย้าย ไม่อยากจะร่วมรบกับเขา”

ลินคอล์นบอกว่า “พูดแต่ปากอย่างเดียว ไม่ชั้ด เขียน
ฟ้องมาเลยได้หรือไม่ เอากระดาษนี้เขียนที่ทำเนียบเลยนะ
บอกว่า เพื่อนคุณเลยยังงี้ ไม่ดียังงี้บ้าง เขียนรายงานผมเลย
เขียนที่ทำเนียบนี้ประเดี๋ยวผมจะมาอ่าน”

นายพลคนนั้นก็เขียนรายงานความเลวทั้งหมด ใช้คำด่า

๔๖

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

จนจุใจให้ประธานาธิบดีอ่าน พอเขียนเสร็จแล้วก็ส่งให้
ประธานาธิบดีอ่าน อ่านแล้วลินคอล์นก็ถามว่า “มีไม่ซีดไหม”

“ทำไม”

“เผามันทิ้ง”

“เผาทำไมล่ะ” นายพลถาม

“ก็ตอนนี้ คุณได้ฟ้องผมแล้ว ผมอ่านรับรู้แล้ว คุณสบาย
ใจขึ้นแล้วหรือยัง” ประธานาธิบดีตอบ

“สบายใจแล้วครับท่าน”

“พอสบายใจแล้ว คิดจะส่งจดหมายนี้ไปให้เพื่อนอ่าน
ไหม”

“ไม่ต้องก็ได้ครับ ผมอยากจะให้ท่านอ่านมากกว่า เผา
ทิ้งเลยครับ เดียววันหลังผมไม่สบายใจ ผมจะมาเขียนอีกครั้ง”
ว่าแล้วก็กลับไปร่วมงานกับเพื่อนคนนั้น

ท่านพุทธทาสท่านสอนเรื่องจิตว่าง ตัวท่านเองนั้นอยู่
กับความว่างด้วย สอนให้จำ ทำให้ดู อยู่กับความว่างให้เห็น
ท่านสันติกโรเล่าว่าตอนที่ตนมาอยู่สวนโมกข์ไม่นาน ยอมรับ
คนไทยที่อยู่ร่วมกันไม่ได้ วัฒนธรรมต่างกัน ไม่พอใจคนไทย
ก็ไม่รู้จะไปฟ้องใคร จึงไปฟ้องท่านพุทธทาสว่าพระรูปนั้นไม่ดี
อย่างนั้น พระรูปนี้ไม่ดีอย่างนั้น ปรากฏว่าเวลาฟ้องท่าน
พุทธทาส คำฟ้องของท่านสันติกโรมันหายเข้าไปในความว่าง

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๔๗

ของท่านพุทธทาส ไม่มี reaction อะไรเลย เหมือนจมลงไป
แหว ท่านพุทธทาสก็ฟังเฉยๆ ไม่มีอารมณ์ร่วมเลย ท่านไม่รู้สึก
ยินดียินร้าย ท่านคงรับฟังอาจจะปลงสังเวชด้วยว่าคนนี่ยุ่ง
อะไรหนักหนา ในที่สุดท่านสันติกโรก็รู้สึกอายนานอาจารย์
ว่าทำไมเราเป็นพระแล้วยังไม่ปล่อยวาง ท่านยังไม่เดือดร้อน
ท่านปล่อยวาง คำฟ้องของเราหายเข้าไปในตัวท่าน ไม่มี
ปฏิกิริยาตอบมาเลย และตั้งแต่นั้นมาท่านสันติกโรหยุดฟ้อง

วิทยาการวิชาจรรยาบรรณอาจท้อใจว่า การสอนให้จำ
ทำจรรยาบรรณให้ดูจะได้ผลน้อย คนตั้งใจดีเพียงสองสามคน
จะช่วยอะไรได้ ความสำคัญของการพูดถึงจรรยาบรรณอยู่
ตรงที่เราให้แบบอย่างและเสียงเตือนสติคน ในห้องนี้ถ้าเกิด
ไฟดับมีดสนิท มองไม่เห็นอะไรและมีคนที่มูมหนึ่งจุดไม่ขีด
ก้านเล็กๆ ขึ้นมา ตาทุกคู่ในห้องนี้จะมองไปที่ก้านไม้ขีดนั้น
เป็นจุดเดียว ท่ามกลางสังคมที่ขาดจริยธรรมและจรรยาบรรณ
หากมีใครสักคนหนึ่งในหน่วยงานนี้เป็นหลักในจรรยาบรรณ
ด้วยการสอนให้จำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น คนอื่นก็จะได้แนว ได้
กำลังใจและทำตามเขา มองเขาเป็นจุดเดียวกัน

บุคคลต้นแบบ (Model) ที่พึงประสงค์คือใครบ้าง ควร
จะต้องสรรหาบุคคลที่จะเป็นต้นแบบในด้านจรรยาบรรณเพื่อ
ให้รางวัลในด้านนี้แก่ข้าราชการที่ดีตามแบบจรรยาบรรณนั้น

๔๘

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

เลือกคนดีในอดีตก็ได้ ในอดีตเรามีข้าราชการที่มีจรรยาบรรณ เช่น สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ ท่านมีจริยาวัตรอะไรบ้างที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณในปัจจุบัน เรายังทำวิจัยหรือกรณีศึกษาแล้วเขียนรายงานออกมา พระยาอุปกิตศิลปสาร เป็นครูที่ได้อย่างไร วิเคราะห์ตามลักษณะของจรรยาบรรณอย่างนี้ ปฏิบัติของข้าราชการที่ดิ่งงามในอดีตเราทำเป็นเอกสารหรือวิดิทัศน์ไว้เผยแพร่ต่อไป แล้วชี้ให้เห็นผลดีเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างไร

รากฐานของจรรยาบรรณ

คนเรามีจรรยาบรรณเพราะเหตุ ๓ ประการคือ

๑ โลกจารีปไตย ทำความดีเพราะคนอื่น

๒ อัตตจารีปไตย ทำความดีเพราะอยากได้รางวัล หลีกเลี้ยงการลงโทษ

๓ ธรรมจารีปไตย ทำความดีเพราะมีธรรมอยู่ในใจ จรรยาบรรณเป็นเรื่องของกรอบความประพฤติที่ควรกระทำ ที่ควรปฏิบัติ แต่ถ้าไม่มีคุณธรรมในใจก็ฝืนใจ อะไรเป็นรากฐานของจรรยาบรรณทั้งหมด ทำอย่างไรจึงจะให้คนทำความดีโดยไม่ต้องฝืนใจ คำตอบก็คือสติกับสัมปชัญญะเป็นฐานรองรับจรรยาบรรณ

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๔๔

สติเป็นรากฐานของการรักษาจรรยาบรณเป็นที่ตั้ง
ของความสุขสงบ ขอให้ดูลำดับของการพัฒนารธรรมในใจดังนี้

สติสัมปชัญญะ → สังวร → อวิปปฏิสาร → ปราโมทย์
→ ปิติ → ปัสสัทธา → สุข

การสร้างจรรยาบรณต้องเริ่มจากสติสัมปชัญญะ
เพราะสติสัมปชัญญะทำให้เกิดสังวรคือสำรวมระวัง ไม่ล่วง
ละเมิดจรรยาบรณ ช่วยการควบคุมตัวเองไม่ให้ทำความผิด

เมื่อไม่ทำความผิด ก็จะมีอวิปปฏิสารคือไม่ขุ่นมัว ไม่
กังวล ไม่รู้สึกผิดหรือ guilty ไม่ตำหนิตัวเอง อวิปปฏิสารทำให้
เกิดความปราโมทย์คือมีความบันเทิง ร่าเริง เบิกบานและ
สนุกกับงานราชการ

ความสนุกในการทำงานจะทำให้เกิดปิติอิมใจ ภูมิใจ
พอใจในผลงาน และความอิมใจจะทำให้เกิดปัสสัทธา คือความ
สงบคือไม่เครียดนั่นเอง

สภาวะทั้งหมดรวมกันเรียกว่าความสุขในการทำงาน
ซึ่งมีสติสัมปชัญญะเป็นรากฐานสำคัญ

อันที่จริง จุดเริ่มของการปฏิบัติธรรมอยู่ที่สติสัมปชัญญะ
ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานแห่งจริยธรรมและจรรยาบรณ พระ
พุทธองค์เปรียบสติกับรอยเท้าช้าง รอยเท้าสัตว์ทั้งหลายเล็ก
ใหญ่ก็ตาม จะรวมลงในรอยเท้าช้างทั้งหมด ข้อปฏิบัติที่ข้อ

๕๐

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ก็ตามรวมลงในเรื่องของสติทั้งหมด

สติแปลว่าความระลึกได้และความรู้ทันปัจจุบัน

สติที่เราใช้ในความหมายทั่วไปก็คือความระลึกได้ (recollection) อย่างคนที่มีสตินั้นจะจำและนึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เขาทำหรือเห็นมาแล้วได้ดี แต่คนที่เสียสติจะระลึกและต่อเรื่องไม่ถูก

อีกอย่างหนึ่ง ในทางปฏิบัติ เราใช้คำว่าสติในความหมายว่ารู้ทันปัจจุบัน (awareness, mindfulness) ใจอยู่กับปัจจุบัน ทีนี้และเตี๋ยวนี้นี้ ไม่ว่าท่านทำอะไรก็ตาม คมใจตัวเองให้อยู่กับปัจจุบัน นั่นคือสติ เช่นท่านกำลังฟังบรรยายอยู่ ถ้าฟังอย่างไม่มีสติ ใจจะลอยกลับไปอดีตบ้าง ไปเรื่องอื่นบ้าง ถ้ามีสติใจจะจดจ่ออยู่กับเรื่องเฉพาะหน้าในปัจจุบัน คือมองก็เห็น ฟังก็ได้ยิน คนที่มองแล้วไม่เห็น ฟังแล้วไม่ได้ยิน คือคนไม่มีสติ ใจไม่อยู่กับปัจจุบัน

ปัจจุบันหมายถึงขณะปัจจุบัน นาที่ปัจจุบัน ถ้าจิตอยู่กับขณะปัจจุบันเฉพาะหน้ารับรู้ อะไรที่เข้ามากระทบตอนนี้ คือตากำลังมอง หูกำลังฟัง ไม่ว่าอะไรก็ตาม ให้รับรู้ทันทีเรียกว่าสติ และบางครั้งเราคิดเรื่องอะไรก็ตาม ก็ให้ใจอยู่กับเรื่องนั้น นั่นเรียกว่าสติ แต่สตินั้นควรได้รับการฝึก ถ้าหากว่าเราไม่ได้ฝึกสติ สติจะพร่าชัดสาย แม้ท่านจะอยู่กับปัจจุบันเหมือนกัน

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๕๑

เมื่อท่านนั่งฟังบรรยาย เสียงที่ท่านได้ยินแต่ละครั้งเป็นสติ พอคนลุกออกไป ท่านหันไปดู นั่นก็เป็นสติ สติอย่างนี้เป็น สติฟุ้งซ่าน บางทีเป็นมิจฉาสติด้วยซ้ำไป สติที่ถูกต้องจะมีการ กำหนดขอบเขตของปัจจุบันเช่น ท่านกำลังทำงานเฉพาะหน้า อยู่คืออ่านรายงานหนึ่งชิ้น สติช่วงนี้จะอยู่กับการอ่านรายงาน ใครจะมาเปิดทีวีรบกวน ท่านจะไม่ใส่ใจ ใครจะมาทำอะไร สติยังไม่ไปสนใจเขา แต่ยังคงอยู่กับงาน เราจะทำอย่างนั้นก็ต่อ เมื่อได้ฝึกเจริญสติ

วิธีหนึ่งในการเจริญสติสำหรับชาวบ้านก็คือฝึกเรียก ความคิดกลับมาอยู่กับตัวเรา ที่นี้ เดี่ยวนี้ จิตเท่านั้นวิ่งกลับสู่ออดีตหรือบินไปในอนาคตได้ ภายทำอย่างนั้นไม่ได้ ภายจึง เป็นปัจจุบันตลอดเวลา ถ้าเรารักษาใจให้อยู่กับกายตลอดเวลา เรียกว่าเจริญกายคตาสติ

เมื่อเรามีสติระลึกตัวอยู่กับปัจจุบัน ก็จะมีระบบการ เช่นเซอร์กรองกระแสที่มายั่วกิเลสทั้งหลายให้ลดพลังลงไป เช่นบางกระแสเวลามากกระทบท่าน ทำให้ท่านช็อคเสียใจ แต่ ถ้าท่านมีสติก่อน เพราะมีคนบอก ให้ตั้งสติไว้ก่อนที่เขาจะ บอกข่าวร้าย เราก็จะตั้งตัวได้ทัน ถ้าเพื่อนเตือนว่าทำใจดีๆ มีข่าวร้าย ตั้งสติไว้ก่อนนะ เรื่องช็อคทั้งหลายก็จะลดกำลังลง ความโลภก็เหมือนกัน ถ้าเรามีสติ พอเห็นของมีค่าต้อง

ไตร่ตรองว่านี่เพชรซาอูฯหรือเปล่า ถ้าใครมาให้พริกก็ต้องพิจารณา ไม่ใช่เห็นเพชรตาโต สติมันจะเตือนเราให้ระงับความโลภ คิดหน้าคิดหลังก่อนจะรับสินบน สตินี้เองเป็นหัวใจเป็นฐานของจริยธรรม ลังคมต้องมีกระบวนการพัฒนาสติและเตือนสติของคน เลี่ยงที่เราพูดเรื่องจรรยาบรรณมานี้ อาจจะไปเข้าหูใครสักคนหนึ่งที่กำลังคลำเพชรซาอูฯ เขาอาจถามตัวเองว่า จะเอาไว้ดีหรือไม่ดี ฟังพระเทศน์แล้วคืนเจ้าของดีกว่าเก็บไว้ก็ไม่สบายใจ เพราะคนอื่นเขาก็คืนกันทั้งนั้น เกิดการเตือนสติ โสตทัคฺคบุปฺกกรรมเกี่ยวกับเรื่องธรรมะทั้งหลายผลิตให้มากขึ้น เพื่อเตือนสติคนเกี่ยวกับหลักจรรยาบรรณ ควรมีการฝึกอบรมเพื่อให้คนเจริญสติโดยตรง

ถ้าท่านศึกษาพระไตรปิฎกจะพบพระสูตรว่าด้วยเรื่องฝึกสติถึง ๔ พระสูตร ในทีมนิกายชื่อว่ามหาสติปัฏฐานสูตร ในมัชฌิมนิกายเรียกว่าสติปัฏฐานสูตร อานาปานสติสูตร และกายคตาสติสูตร พระสูตรเหล่านี้ว่าด้วยเรื่องสติเหมือนกัน คนญี่ปุ่นได้ศึกษาพระสูตรเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน เราเรียกว่า พระพุทธศาสนานิกายเซน เช่นสอนให้มีสติในทุกขณะ เช่น ดื่กลองอย่างมีสติ หรือพิธีน้ำชา (Tea Ceremony)

มหาสติปัฏฐานสูตรสอนให้มีสติในทุกขณะ ยืนก็รู้ว่ากำลังยืน เดินก็รู้ว่ากำลังเดิน นั่งก็รู้ว่ากำลังนั่ง นอนก็รู้ว่า

พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๕๓

กำลังนอน เหลียวซ้ายแลขวาเหยียดคู้ ไม่ว่าจะเขียนหนังสือหรือทำอะไรต่างๆ รู้ตัวตลอดเวลา นั่นคือมีสติในทุกขณะ แม้กระทั่งลมหายใจเข้าออกก็มีอานาปานสติ รู้ลมหายใจเข้าออกอยู่ทุกขณะ ผึกสติเข้มอย่างนี้ และเมื่อเราไปอยู่ในชีวิตประจำวัน ล้างชามอย่างมีสติ เขียนอย่างมีสติ จะลงนามทำสัญญาต่างๆ ไปเจรจาอะไร ฟังอย่างมีสติกำกับอยู่ทุกขณะ

ในชีวิตประจำวันท่านมีสติในทุกที่ทุกสถาน แล้วท่านจะลดกิเลสทั้งหลายที่ทำให้ท่านเป็นโรคจิตโรคประสาทอยู่ทุกวันนี้ได้ วิธีทำได้ง่ายก็คืออานาปานสติกำหนดลมหายใจเข้าออก ท่านนั่งพักผ่อนสบายๆ ลมหายใจเข้าก็รู้ ลมหายใจออกก็รู้ ลมที่กระทบรูจมูกของเรารู้ทันที ลมออกไปก็รู้ทันที พอลมเข้ากระทบก็จะภาวนาว่า ‘พุทฺธ’ พอลมออกก็ภาวนาว่า ‘โธ’ ภาวนาทันทีที่มีลมมากระทบจมูกของเรา ใจเราอยู่กับปัจจุบันของลมที่เข้าออกทุกขณะ ไม่ออกแวกไปที่อื่นเลย สติที่ทันปัจจุบันทุกขณะไม่ออกแวกไปที่ไหนเรียกว่าสมาธิ

สมาธิคือความตั้งใจมั่นอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เรากำหนดใจว่าจะทำให้สำเร็จใจเราปักหลักอยู่กับเรื่องนั้นเท่านั้น สมาธิมีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่าเอกัคคตา แปลว่าคิดเรื่องเดียว เลือกเรื่องที่ท่านจะทำ ลองกำหนดตารางเวลา ข้าราชการที่มีประสิทธิภาพนั้นจะกำหนดเวลาเป็นช่วงๆ อันไหน

๕๔

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

เรื่องด่วนเรื่องสำคัญแล้วก็ทำหุ่มเหเรื่องนั้น จนหมดเวลา หรือเสร็จเรื่องแล้วจึงค่อยเปลี่ยนหรือสวิตซ์ไปเรื่องอื่น เขา คิดทีละเรื่อง ไม่ใช่ให้เรื่องต่างๆ เข้ามาพันกันจนยุ่งไปหมด

การมีสมาธิหมายความว่าเรากำลังคิดเรื่องอะไร มีสติ ในเรื่องนั้นอยู่กับเรื่องนั้นเพียงเรื่องเดียว อย่างที่หลวงพ่อบ เทียนท่านสอนให้ทำสมาธิด้วยกายคตาสติ คือกำหนดดูมือที่ ขึ้นและลง ขึ้นก็รู้ ลงก็รู้ มีสติกับการเคลื่อนไหวของมือใน ปัจจุบันตลอดเวลา ไม่วอกแวกไปไหนเลย สติที่ต่อเนื่องใน การเคลื่อนไหวของมือเรียกว่า สมาธิ สติคือมือในปัจจุบันอยู่ ตรงไหน เรารู้ทั้งหมดเลย การฝึกสมาธิช้าอย่างหนอ ขวาช่าง หนอ ถ้าคนธรรมดาฝึกขั้นแรก เขาก็ยกเท้าซ้ายแล้วก็วาง ยก เท้าขวาแล้วก็วางให้มีสติตามให้ทัน แต่ถ้าคนที่ฝึกขั้นสูง ยก อย่างเหยียบ รู้ปัจจุบันละเอียดขึ้นอีก ยก-ย่าง-เหยียบ อย่างนี้ เป็นต้น เมื่อฝึกสติมากขึ้นสติจะตามทันทุกอย่าง ทันแม้กระทั่ง ความคิดของตัวเอง เวลาที่จิตโกรธ จะใส่เบรกให้กับตัวเองได้ จุดประสงค์ที่แท้จริงต้องมาถึงขั้นที่ว่า ถ้าเกิดโกรธหรือกลัว ขึ้นมา ก็สามารถที่จะห้ามความโกรธหรือปลุกปลอบใจได้ ถ้า หากว่าเราเริ่มจะขุ่นมัว ตรวจสอบได้ทันไหม สติจะเป็น เครื่องตรวจสอบตนเอง รู้ทันแม้กระทั่งความคิดของตนเองได้ เพราะฉะนั้นคนที่มักโกรธ ควรเจริญสติจะได้ใจเย็นลง สติ

พระเมธีธรรมมารณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๕๕

เป็นตัวกระบวนการฝึกอยู่กับปัจจุบัน เช่นกำหนดลมหายใจเข้าออก ลมถูกปลายจมูกก็รู้ ลมหายใจเข้าก็รู้ ออกก็รู้ อย่างนี้เป็นต้น ไม่วอกแวกไปที่อื่น สถิตอยู่กับลมหายใจเข้าออกเท่านั้นเรียกว่า อานาปานสติ สถิตกำหนดลมหายใจเข้าและออก เมื่อทำสติเช่นนี้ต่อเนื่องจะเกิดสมาธิคือปักใจอยู่กับลมหายใจอย่างเดียว สมาธิกับสติจะสร้างจิตให้มีพลังเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ออกนอกจรรยาบรรณ และคนที่มีสตินั้นมีความสุขลดความเครียด ถ้าท่านอยากจะลดความเครียดโดยวิธีที่ง่ายที่สุดและเห็นผลที่สุดก็คืออานาปานสติ ถ้าท่านกำลังเครียดให้กำหนดลมหายใจเข้าออก พอลมเข้าก็นับ ๑ ลมออกก็นับ ๑ ไม่ใช่ตัวเลขในใจ นับลมหายใจที่กระทบจมูกเท่านั้น พอนับลมหายใจอย่างเดียว จิตเราจะอยู่ที่ลมหายใจ นับทีละคู่ ๑-๑, ๒-๒, ๓-๓ ถึง ๑๐-๑๐ นับทีละคู่อย่างนี้ ตอนแรกลมหายใจจะแรง พอปฏิบัติไปสักพักลมจะละเอียดลง ให้หยุดนับ กำหนดลมหายใจอย่างเดียว จนลมหายใจละเอียดที่สุด เมื่อถึงขั้นนี้บางคนนึกว่าตัวเองไม่หายใจ ถึงช่วงนั้นจะเป็นช่วงผ่อนคลายที่สุด ท่านได้บໍสสัทธิคือความสงบ ไม่เครียดและมีความสุข

สัมปชัญญะ

การทำสมาธิก็เป็นการเจริญสติ สติเป็นเครื่องไตร่ตรอง

๕๖

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ว่าเรากำลังทำอะไร บางคนไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ พอโกรธขึ้นมา แสบจะฆ่ากันตาย แต่พอรู้ตัวก็ว่า นี่เราถือผิดทำไม เราทำอะไรขึ้นมา สติจะเป็นตัวกลั่นกรอง จะเป็นตัวเซนเซอร์ พฤติกรรมของเราเอง ขณะที่เราพูดหรือทำอะไร ให้ระลึกถึงท่านปัจจุบันเอาไว้ สติเป็นเครื่องตรวจความเป็นไป ซึ่งมากับสัมปชัญญะที่เป็นเครื่องตัดสินว่าอะไรควรและไม่ควร เช่นเราโกรธจะไปด่าเขา ถ้าเราไม่มีสติเราก็ด่า สติจะทำให้เรารู้ตัวว่ากำลังจะด่า สัมปชัญญะจะเป็นตัวบอกว่าจะควรหรือไม่ควรด่า ทำให้เกิดการยั้งคิดก่อนพูดหรือทำอะไร

สัมปชัญญะคือความรู้ชัด ๔ ประการ คือ

๑. สาทถกสัมปชัญญะ (ยั้งคิดถึงประโยชน์ตนและท่าน)
๒. สัมปายสัมปชัญญะ (เลือกวิธีการที่เหมาะสม)
๓. โคจรสัมปชัญญะ (มีธรรมประจำใจ)
๔. อสัมโมหสัมปชัญญะ (ไม่หลงลืมตัว)

ประการแรก สาทถกสัมปชัญญะคือยั้งคิดถึงประโยชน์ที่จะเกิดจากการกระทำและคำพูดของตน ก่อนที่ท่านจะทำอะไรก็ตาม โบราณเขาบอกให้ยั้งคิดเสียก่อน นับ ๑-๑๐ การยั้งคิดคือสัมปชัญญะ ตรวจสอบพฤติกรรมของตัวเอง ก่อนพูดก่อนคิดก่อนทำ คนที่หมั่นตรวจสอบตัวเองจะทำอะไรไม่ผิดพลาด ข้าราชการที่ยั้งคิดจะควบคุมตัวเองให้มีจรรยาบรรณได้ดี

พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๕๗

ประการที่สอง สัปายสัมปชัญญะหมายความว่า ก่อนจะทำอะไรก็ตามให้เลือกเรื่องและวิธีการที่เหมาะสมกับเรา โบราณพูดว่าเห็นเขาขึ้นคานหาม อย่าเอามือประสานกัน นั่นคือต้องรู้ว่าอะไรเหมาะกับตัวเองต้องเลือกวิธีที่สัปายะ สัปายะ เป็นภาษาบาลีตรงกับคำภาษาไทยว่าสบาย คือเหมาะกับตัวเรา ลองพิจารณาว่าคนกรุงเทพฯสมัยนี้มีความสุขกว่าคนกรุงเทพฯ เมื่อ ๑๐๐ ปีก่อนหรือเปล่า สมัยนี้คนโลกกันมากขึ้น โฆษณาที่โหมเข้ามา ฝ่ายชายก็จะขายมากขึ้น การที่ผู้บริโภคไม่ดูฐานะของตัวเองทำให้โลกและเครียดกันมากขึ้น ความสุขของชีวิตไม่ได้อยู่ที่วัตถุ แต่อยู่ที่ความพอดี ความสบาย ความเหมาะสม สบายคือเหมาะกับตัวเรา บางทีเพราะไม่เลือกสิ่งที่เหมาะสมสบายคนจึงมีปัญหา ยิ่งเศรษฐกิจพัฒนามากขึ้น คนก็ยิ่งโลภมากขึ้น ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเกิดจากคนที่ไม่รู้จักพอใจกับสิ่งที่เหมาะสมและควร

โคจรสัมปชัญญะหมายถึงการมีธรรมะประจำใจตลอดเวลา เขาเรียกว่ามีภูมิคุ้มกัน ถ้าข้าราชการไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี อาจละเมิดจรรยาบรรณได้ง่าย ภูมิคุ้มกันความชั่วในจิตใจนั้นคือต้องฉีควัคซีนเข้าไป วัคซีนในจิตก็คือมีธรรมะประจำใจบางข้อหรือหลายข้อ เช่นถือคติว่า

ถึงจนทนกัดก้อน	กินเกลือ
อย่าเทียวแล่นเนื้อเถื่อ	พวกพ้อง
อดอยากเยี่ยงอย่างเลื่อ	สงวนศักดิ์
ไซ้ก็เสาะไล่ห้อง	จับเนื้อกินเอง

หลวงตาแพร่เยื่อไม่ให้คิดสอนใจว่า ล้มเพราะก้าวไป
ข้างหน้า ดีกว่ายืนตะเทาอยู่กับที่ อาตมาขอฝากคิดสอนใจว่า
คิดสูงให้ถึงดวงดาว แต่สองเท้าต้องติดดิน

ประการสุดท้าย อลัมโมหัลัมปชญญะหมายถึงการฝึกใจ
ไม่ให้หลงลืม ต้องใช้ธรรมะประจำใจ ไม่ให้เกิดความหลงลืม
จรรยาบรรณ พอเจอสถานการณ์ยั่วยุ เราจะรู้ว่าใช้ธรรมะ
อะไรทันที จะไม่ใช่อารมณ์แก้ปัญหา เราจะยังใจก่อนแล้วเอา
ธรรมะเข้ามาสอนตัวเองตลอดเวลา ถ้าหากเผลอตัวตกไปใน
ทางที่ผิด ก็รีบเตือนตนให้กลับจิต กลับใจ กลับกาย กลับตัว
กลับหาง กลับหัว เปลี่ยนชื่อให้เป็นดีตั้งคำประพันธ์ที่ว่า

บึงปลาหมองอแล้วกลับน้ำคำ
เจ็บแล้วจำใส่กระบาลนี้ขานไช
ผิดแล้วแก้กลับตัวเปลี่ยนหัวใจ
จะมีใครมาอ่านไม่สอนตน

คนที่เผลอใจผิดจรรยาบรรณก็ต้องพยายามห้ามตนเอง
ไม่ให้ทำอีก แต่บางคนติดอบายมุขจึงพลอยให้ผิดจรรยาบรรณ

พระเมธีธรรมมารณ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๕๕

คนที่ติดอบายมุขก็เป็นเช่นเดียวกับข้างตกหล่มลึก ข้างตัวใหญ่ขึ้นจากหล่มได้ยาก บางที่ยิ่งข้างดินมันก็ยิ่งจมลงไป ในทำนองเดียวกัน คนที่ติดอบายมุขเป็นยาเสพติดติดนั้นยิ่งเสพติดและยิ่งติดและต้องการมากขึ้นในแต่ละครั้ง

ข้างตกหล่มมีวิธีขึ้นจากหล่มอยู่สองวิธี

วิธีแรก ข้างจะช่วยตัวเองก่อนด้วยการเอางวงจับกิ่งไม้หรือต้นไม้ใกล้ตัวเพื่อพยุงตัวไว้ไม่ให้จมลงโดยรวดเร็ว จากนั้นก็เป็นวิธีที่สอง คือข้างจะร้องให้ความรู้ช่วยจัดการดึงมันขึ้นจากหล่ม

พระพุทธเจ้าสอนว่าคนที่ติดใจในอบายมุขหรือบาปอื่นใด หากประสงค์จะถอนใจจากอบายมุขและบาปเหล่านั้นต้องใช้วิธีทั้งสองของข้างตกหล่ม

ประการแรก เขาจะต้องช่วยตัวเองก่อนด้วยการคิดเตือนตัวเองให้เลิกละการกระทำที่ไม่ดีดังพุทธภาษิตที่ว่า “อตุตฺตา โภทฺตุตฺตํ จงเตือนตนด้วยตนเอง”

หลายคนเตือนตนเองด้วยการเขียนสุภาษิตติดไว้ข้างฝา เช่นเขียนว่า “สติมา ปัญญาเกิด สติเคล็ด ก็เกิดปัญหา” หรือคำเตือนตนสำหรับนักเลงสุราที่ว่า “สุรา สุรา ไม่ใช่ยาวิเศษ เพิ่มกองกิเลสทำคนให้เป็นบ้า สุรา สุราพาให้เกิดวิบัติ ความชั่วสารพัด เกิดวิบัติเพราะสุรา”

๖๐

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

ประการที่สอง เขาต้องปรึกษาบัณฑิตหรือกัลยาณมิตร ให้ช่วยชี้ทางออกจากปัญหาหรือคอยกำกับตักเตือนเขาด้วยความหวังดี เขาอาจไปขอคำแนะนำให้กำลังใจจากเพื่อนสนิท ฟังคำตักเตือนจากผู้ใหญ่ผู้อบอุ่นร้อนมาก่อน ฟังหรืออ่าน ธรรมบรรยายจากพระสงฆ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงใช้วิธีที่สองอย่างได้ผล นั่นคือก่อนเสด็จประพาสยุโรป พระองค์ได้ทรงกระทำสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าคณะสงฆ์ว่า ตลอดเวลาที่เสด็จประพาสยุโรปพระองค์จะรักษาศีลห้าข้อ ที่สามอย่างเคร่งครัด ปรากฏว่าเมื่อเสด็จกลับถึงเมืองไทย พระองค์ได้เสด็จไปประกาศต่อหน้าคณะสงฆ์ว่าพระองค์สามารถรักษาศีลข้อที่สามอย่างเคร่งครัดตลอดเวลาที่เสด็จประพาสยุโรป พระองค์ทรงมีสัมปชัญญะตลอดเวลา

ในวงการของข้าราชการ ไม่ใช่ว่าผู้บังคับบัญชาจะเป็น ฝ่ายเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น บางครั้งผู้ใต้บังคับบัญชา อาจจะเป็นแบบอย่างด้านจรรยาบรรณสำหรับผู้บังคับบัญชา ก็เป็นได้ ดังกรณีที่ครูใหญ่คนหนึ่งของโรงเรียนในจังหวัด ขอนแก่นปรารภว่า

“ผมเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียนนี้ ตอนแรกรู้สึกว่าเป็นครูใหญ่ต่างจังหวัดก็ตีไปอีกแบบ เราจะไปไหนมาไหนทำอะไร

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๖๑

ได้สบาย แต่พอผมมาอยู่ที่โรงเรียนนี้ ไม่เหมือนเคยเป็นครูใหญ่โรงเรียนอื่น ที่นี้ครูใหญ่คนเก่าทำระบบไว้ดีเกินไป คือครูน้อยที่นี้มาทำงานตรงต่อเวลา ไม่ยอมโอดงานเลย หลังเลิกงานก็ยังทำงานกันต่อโดยไม่คิดค่าล่วงเวลา ขนาดวันเสาร์ยังนัดกันมาทำงานกันอีก ผมเป็นครูใหญ่อยู่โรงเรียนอื่นเคยโอดงานเรื่อยๆ พอมาอยู่โรงเรียนนี้ผมเกรงใจลูกน้องก็เลยอยู่อ้อยอิ่งไม่กล้าโอดงาน ลูกน้องก็รู้ใจว่าเราอยากจะหนีแทบแยก็บอกว่า ครูใหญ่กลับก่อนก็ได้ พวกเราทำงานกันเอง ครูใหญ่ไม่ต้องเกรงใจ แม้ครูน้อยจะบอกอย่างนี้ ถ้าจะโอดงานผมก็ลำบากใจ ผมเลยต้องเป็นคนดีเพราะลูกน้อง”

ระบบที่ดีบางอย่างก็มีส่วนช่วยควบคุมและเตือนสติเรา ถ้าระบบดี คนทำงานเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน บรรยากาศในที่ทำงานทำให้มีความสุข เรามีความสุขเพราะมีจรรยาบรรณกันทุกคน นั่นคือถือว่าการทำงานคือการปฏิบัติธรรม ในขณะที่เราปฏิบัติหน้าที่อย่างดีนั้น เรามีสติสัมปชัญญะเป็นฐานรองรับ เมื่อมีสติสัมปชัญญะ เราก็มีจรรยาบรรณ เมื่อมีจรรยาบรรณเราก็ทำอะไรไม่ผิดพลาด ไม่มีปัญหาชีวิต ไม่ขุ่นมัว ไม่รู้สึกวิบัติสาร ทำงานก็สนุกบันเทิง ไม่ต้องมีการระแวงซึ่งกันและกัน เพราะทุกคนมีกติกาเหมือนกัน ทำงานเป็นทีม เกิดความสามัคคี สร้างประสิทธิภาพในการบริการประชาชน เมื่อมี

ประสิทธิภาพผู้บังคับบัญชา ก็เห็นผลงานและยกย่องเรา ชีวิตของเรา ก็มีคุณค่า มีความหมาย

บางทีเงินเดือนค่าตอบแทนยังไม่มีค่าหรือความหมาย เท่ากับรอยยิ้มหรือคำขอบคุณจากผู้มารับบริการ คำชมคำขอบคุณของเขา เท่ากับว่าเขาให้เกียรติให้การยกย่อง บางครั้งเรามักจะลืมนั่นที่เป็นค่าตอบแทนที่ไม่ใช่เงิน ได้แก่ค่าตอบแทนที่เป็นน้ำใจไมตรี ค่าตอบแทนที่เป็นความชื่นชมในผลงาน เงินไม่ใช่ค่าตอบแทนทั้งหมด การได้ทำในสิ่งที่เราเรียกว่า self actualization การได้ทำฝันให้เป็นจริงทำให้เราภาคภูมิใจ บางครั้งเราตั้งใจที่เราจะมี achievement หรือความสำเร็จในชีวิตสักครั้งหนึ่งที่ฝากไว้ในแผ่นดิน

ปลัดกระทรวงท่านหนึ่งถูกสื่อมวลชนถามว่าอะไรคือผลงานในชีวิตราชการของท่านที่ท่านภูมิใจมากที่สุด แทนที่จะตอบว่าท่านภูมิใจผลงานตอนที่ท่านเป็นปลัดกระทรวง ท่านกลับตอบว่า “ตอนที่ผมเป็นผู้อำนวยการกองได้ผลักดันให้เกิดโครงการใหญ่ขึ้นมาโครงการหนึ่ง ผมทำโครงการนี้มากับมือ และผลักดันจนได้รับอนุมัติ ผมภูมิใจมากในความสำเร็จครั้งนั้น เพราะเป็นความคิดของผมเอง”

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)

๖๓

ทำงานดีมีความสุข

นี่คือสิ่งที่มีคุณค่ามีความหมายต่อชีวิต ถ้าเรามีความสำเร็จมีผลงานที่เป็นความดี นั่นก็คือชีวิตที่แท้จริง ชีวิตของผู้ให้ ในขณะที่ท่านให้ ท่านก็เป็นผู้รับ ในขณะที่ท่านทำราชการให้ถือว่าเป็นการทำบุญ คือสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคมโดยทั่วไป เราชินกับสามีสสุขคือสุขจากการรอรับ สุขจากคนอื่นมาให้อะไรกับเรา สุขเกิดจากการมีเงื่อนไขที่น่าพอใจ เช่นคนยืมให้เรา ให้ของขวัญปีใหม่แก่เรา ยกย่องชมเชยเรา เลื่อนตำแหน่งเรา เราชินกับสุขแบบมีเงื่อนไข แต่ยังมีความสุขอีกแบบหนึ่งคือสุขจากการให้ ไม่ใช่สุขจากเป็นผู้รับเรียกว่านิรามิสสุข สุขที่ไม่ได้มีเงื่อนไขจากภายนอก สุขจากเราเป็นผู้สร้าง เป็นผู้ทำเอง

บางคนพอปีใหม่มาถึงก็เหงาเหลือเกิน เซ็งเหลือเกิน ไม่มีคนโทรศัพท์มาคุยหรืออวยพรปีใหม่ ไม่มีคนส่งส.ค.ส. มาให้ รู้สึกเจียบเหงา ชีวิตไม่มีอะไรเลย น่าสังเกตว่า ถ้าเพื่อนไมโทรมาหาเขา ทำไมเขาไม่รู้จักโทรไปหาเพื่อนก่อน เขาชินแต่ ร.ค.ส. (รอความสุข) ไม่ถนัดทำส.ค.ส. (ส่งความสุข) หรือสร้างความสุขให้คนอื่น อันที่จริง เมื่อทำให้คนอื่นมีความสุขท่านก็เป็นสุขด้วย เช่นชื่อของขวัญเล็กๆ ชิ้นหนึ่งให้เด็กแล้วเห็นตาเขาวาวมีความสุข ท่านเคยมีความสุขกับการให้อย่าง

๖๔

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

นั้นใหม่ นี่คือคนให้แล้วมีความสุข ข้อแตกต่างระหว่างการให้กับการรับอยู่ตรงที่ว่าความสุขจากการรับไม่เกิดบ่อย ในขณะที่ความสุขจากการเป็นผู้ให้เกิดทุกเวลาที่ต้องการจะให้และเรามีความสุขทุกครั้งที่เราให้ เมื่อกลับบ้านหลังเลิกงานเราซื้อขนมเล็กๆ น้อยๆ ไปฝากเด็ก เขามีความสุขที่รับขนม เราก็มีความสุขที่ให้ขนมและเห็นรอยยิ้มปีติของเขา

ถ้าเรานั่งรอคนมายิ้มให้เราก่อน แต่เขาไม่ยิ้มสักที เราก็เลยไม่มีความสุข แต่ถ้าเรายิ้มให้เขาก่อนและเขาก็ยิ้มให้เราเราก็กินยิ้มโอหำ เขาก็ปรี๊ดตอบเมื่อนั้น เรามีความสุข เรามิมีตรจิตเขาก็มีมิตรใจ เห็นไหมว่าเราสร้างความสุขได้อย่างไร สุขเกิดจากเราเป็นผู้ให้เป็นผู้สร้าง เราให้ความสุขแก่คนอื่นเมื่อใด เราก็ได้ความสุขเมื่อนั้น ในขณะที่เราให้เราก็ได้รับคืนมา พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ปุชะโก ลมเต ปุชัง วันทโก ปฎิวันทนัง บุชาเขาก็ได้รับการบูชาตอบ ไหว้เขาก็ได้รับการไหว้ตอบ มนาปทายี ลมเต มนาบัง ให้สิ่งที่ดีแก่เขา เราก็ได้สิ่งที่ดีตอบ”

ข้าราชการควรถามตนเองว่า ในขณะที่เราให้บริการแก่คนที่มาติดต่อ เราให้ความสุขแก่เขาไปด้วยหรือไม่ เราให้ด้วยน้ำใจหรือไม่ ถ้าเราให้ด้วยเมตตากรุณา ท่านก็มีธรรมอยู่ตลอดเวลาที่ท่านให้บริการนั้น และนั่นแหละคือการปฏิบัติ

พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต)

๖๕

ธรรมในขณะทำงาน

ตรงกันข้าม ถ้าเราจะให้บริการด้วยความโกรธหรือ อิจฉาริษยาว่าเราต้องมาเป็นคนรับใช้คนนี้ ขณะที่เราทำทุกข้อ ด้วย คนรับบริการก็ไม่ประทับใจ กลายเป็นว่าในการให้บริการนั้นมีแต่ความทุกข์ตลอดเวลา เราควรทำการบริการ ให้เป็นเรื่องของน้ำใจ มีการโอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน และวางตนพอดี เราเป็นราชการที่ให้ บริการประชาชนเหมือนคนอื่น แต่คนอื่นได้รางวัลสาขา บริการประชาชนดีเด่น ถามว่าคนที่ได้รางวัลด้านนี้ทำงานหนักกว่าเราก็เท่า คำตอบคือไม่ก็เท่าหรือมากกว่า แต่สิ่งที่เขาต่าง จากเราตรงที่เขาใส่น้ำใจเข้าไปในการบริการ มนุษย์สัมพันธ์ดี มีน้ำใจ เพราะฉะนั้นคนก็ประทับใจเขามากกว่า ที่ข้าราชการ ไม่เป็นที่ประทับใจของประชาชนนั้นอาจไม่ใช่ว่าทำงานน้อย แต่อยู่ที่ให้น้ำใจน้อยไปหน่อย และมีจรรยาบรรณน้อยไปหน่อย ความประทับใจจึงน้อยลงไป

ถ้าข้าราชการมีน้ำใจในการให้บริการ เขาจะมีความสุข ในฐานะผู้ให้ เมื่อเขาเอื้ออาทรประชาชน เขาจะมีจรรยาบรรณ นี้ก็คือจรรยาบรรณนำหน้าเพื่อพัฒนาข้าราชการให้มีความสุข เพราะถือการทำงานเป็นการปฏิบัติธรรมโดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับ ถ้าข้าราชการทำอย่างนี้ได้ ทุกคนจะอยู่อย่างมีความสุขเพราะ

๖๖

จรรยาบรรณนำหน้าการพัฒนาข้าราชการ

อยู่อย่างมีจรรยาบรรณ อาตมาขอฝากธรรมในเรื่องของ
จรรยาบรรณวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้

ในท้ายที่สุดนี้ขอเชิญชวนท่านทั้งหลายตั้งกัลยาณจิต
อธิษฐานอังกุณพระศรีรัตนตรัยและบุญกุศลที่ท่านบำเพ็ญตั้ง
แต่เช้าวันนี้ และธัมมัสสวนมัยบุญที่เกิดจากการฟังธรรมนี้
อุทิศเป็นอาจริยบูชาแต่บูรพาจารย์ของสถาบัน แต่ผู้ที่มี
อุปการะคุณที่ทำให้สถาบันเจริญงอกงามไพบุลย์มาจนถึงทุก
วันนี้ และด้วยบุญกุศลอันนี้ก็ขอให้เจ้าหน้าที่ผู้บริหาร วิทยากร
คณาจารย์ และท่านผู้ฟังทุกท่านจงมีความเจริญงอกงามใน
ชีวิตข้าราชการและชีวิตส่วนตัวยิ่งๆ ขึ้นไป ประรณาสิ่งใดที่
ชอบประกอบด้วยธรรม ก็ขอให้ความปรารณานั้นๆ จงพลัน
สำเร็จ ทุกท่านทุกคน ตลอดกาลนาน เทอญ

ภาคผนวก

ข้อบังคับ ก.พ.
ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. 2537

โดยที่ข้าราชการพลเรือนมีหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องทำงานร่วมกันหลายฝ่าย ฉะนั้นเพื่อให้ข้าราชการพลเรือนมีความประพฤติที่ดี สำนึกในหน้าที่ สามารถประสานงานกับทุกฝ่าย ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้น จึงสมควรให้มีข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือนไว้เป็นประมวลความประพฤติเพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรี และส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณ เกียรติฐานะของราชการพลเรือน อันจะยังผลให้ผู้ประพฤติเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาและยกย่องของบุคคลโดยทั่วไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ (๕) และ มาตรา ๘๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงออกข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือนไว้ดังต่อไปนี้

จรรยาบรรณต่อตนเอง

ข้อ ๑ ข้าราชการพลเรือนพึงเป็นผู้มีศีลธรรมอันดี และประพฤติตนให้เหมาะสมกับการเป็นราชการ

ข้อ ๒ ข้าราชการพลเรือนพึงใช้วิชาชีพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ และไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ในกรณีวิชาชีพใดมีจรรยาวิชาชีพกำหนดไว้ ก็พึงปฏิบัติตามจรรยาวิชานั้นด้วย

ข้อ ๓ ข้าราชการพลเรือนพึงมีทัศนคติที่ดี และพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการมีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จรรยาบรรณต่อหน่วยงาน

ข้อ ๔ ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความสุจริต
เสมอภาคและปราศจากอคติ

ข้อ ๕ ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ขยันหมั่นเพียร ถูกต้อง สมเหตุสมผล
โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการและประชาชนเป็นสำคัญ

ข้อ ๖ ข้าราชการพลเรือนพึงประพฤติตนเป็นผู้ตรงต่อเวลา และใช้
เวลาราชการให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการอย่างเต็มที่

ข้อ ๗ ข้าราชการพลเรือนพึงดูแลรักษาและใช้ทรัพย์สินของทาง
ราชการอย่างประหยัดคุ้มค่า โดยระมัดระวังมิให้เสียหายหรือสิ้นเปลือง
เยี่ยงวิญญูชน จะพึงปฏิบัติต่อทรัพย์สินของตนเอง

จรรยาบรรณต่อผู้บังคับบัญชา

ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และ ผู้ร่วมงาน

ข้อ ๘ ข้าราชการพลเรือนพึงมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน
การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกลุ่มงานของตน ทั้งในด้านการให้ความคิดเห็น
การทำงาน และการแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งการเสนอแนะในสิ่งที่เห็น
ว่าจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนางานในความรับผิดชอบด้วย

ข้อ ๙ ข้าราชการพลเรือนซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา พึงดูแลเอาใจใส่ผู้
อยู่ใต้บังคับบัญชา ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ขวัญ กำลังใจ สวัสดิการ และ
ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนปกครองผู้อยู่ใต้
บังคับบัญชาด้วยหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ข้อ ๑๐ ข้าราชการพลเรือนพึงช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางที่ชอบ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในบรรดาผู้ร่วมงาน
ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ข้อ ๑๑ ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติต่อผู้ร่วมงาน ตลอดจนผู้
เกี่ยวข้องด้วยความสุภาพ มีน้ำใจ และมนุษยสัมพันธ์อันดี

ข้อ ๑๒ ข้าราชการพลเรือนพึงละเว้นจากการนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน

จรรยาบรรณต่อประชาชน และ สังคม

ข้อ ๑๓ ข้าราชการพลเรือนพึงให้บริการประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อมีน้ำใจ และใช้กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน เมื่อเห็นว่าเรื่องใดไม่สามารถปฏิบัติได้ หรือไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนจะต้องปฏิบัติ ควรชี้แจงเหตุผลหรือแนะนำให้ติดต่อยังหน่วยงานหรือบุคคลซึ่งตนทราบว่ามิอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ต่อไป

ข้อ ๑๔ ข้าราชการพลเรือนพึงประพฤติตนให้เป็นที่เชื่อถือของบุคคลทั่วไป

ข้อ ๑๕ ข้าราชการพลเรือนพึงละเว้นการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งมีมูลค่าเกิดปฏิกิริยาลึก ที่วิญญูชนจะพากันโดยเสนาห์จากผู้มาติดต่อราชการ หรือผู้ซึ่งอาจได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้น หากได้รับไว้แล้วและทราบภายหลังว่าทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับมีมูลค่าเกินปกติวิสัย ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาทราบโดยเร็ว เพื่อดำเนินการตามสมควรแก่กรณี

ข้อ ๑๖ ข้อบังคับฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

(ลงชื่อ)

ชวน หลีกภัย

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

ประธาน ก.พ.

หมายเหตุ

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ฉบับประกาศทั่วไปเล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๑๕๖

ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗

งานเผยแพร่ธรรม

ของ

มูลนิธิพุทธรธรรม

มูลนิธิพุทธธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ออกใบอนุญาตให้ ณ ๑๔ ก.ค. ๒๕๒๙

เลขที่อนุญาตที่ ศ. ๔๓๙/๒๕๒๙

กรุงเทพมหานคร ออกใบอนุญาตให้ ณ มี.ย. ๒๕๓๐

เลขทะเบียนลำดับที่ ๓๖๐๒

คณะกรรมการ

๑. นายยงยุทธ ฐนะปุระ	ประธาน
๒. อ.กาญจนา บุณนาค	กรรมการ
๓. นางบุบผา คณิตกุล	กรรมการ
๔. นายปัญญา วิจินธนสาร	กรรมการ
๕. นางชุติมา ฐนะปุระ	กรรมการ
๖. Mr. Bruce Evans	กรรมการ

วัตถุประสงค์ มูลนิธิพุทธธรรมมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ศึกษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแพร่พระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติไทย ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการเดิมแท้ของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนำพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาทั้งส่วนบุคคลและสังคม
- ให้การสงเคราะห์ทั้งทางจิตใจ และวัตถุ แก่ประชาชนทั่วไป ผู้มีความจำเป็น หรือเดือดร้อน
- ศึกษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแพร่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา
- ร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์

ถ้อยแถลง

ของ

มูลนิธิพุทธธรรม

มูลนิธิพุทธธรรม ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแผ่พระสัทธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แพร่หลายออกไปในวงกว้างด้วยรูปแบบต่างๆ โดยเล็งเห็นว่าความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และการที่จะนำความสงบสุขมาสู่สังคมโดยส่วนรวม

๑. การเผยแพร่นิตยสารธรรมะ มูลนิธิพุทธธรรม ได้จัดพิมพ์นิตยสารที่มีสาระประโยชน์และทรงคุณค่าออกอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยแบ่งสรรให้มีส่วนสำหรับจำหน่าย และส่วนที่แจกเป็นธรรมทานดังนี้

ก. การแจกเป็นธรรมทาน นิตยสารธรรมะภาคภาษาไทยที่มูลนิธิฯ จัดพิมพ์ทุกเล่ม ได้แบ่งไว้เป็นส่วนธรรมทานสำหรับแจก ๗,๐๐๐ เล่ม โดยส่งไปยังห้องสมุด และวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และแก่ผู้สนใจตามรายชื่อที่จัดทำเป็นบัญชีส่งประจำ ส่วนนิตยสารภาคภาษาอังกฤษ มูลนิธิฯ ก็จัดส่งไปเผยแพร่ในต่างประเทศด้วย ทั้งโดยการจำหน่าย และมอบให้โดยไม่คิดมูลค่า

ในการทำงานนี้ ทุนค่าจัดพิมพ์และค่าจัดส่ง บางส่วนได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้มีจิตศรัทธาบริจาค ทางมูลนิธิฯ ขอขอบพระคุณท่านผู้สนับสนุนการเผยแผ่พระสัทธรรม มา ณ ที่นี้ด้วย

ข. การจำหน่าย แม้ว่ามูลนิธิฯ จะมุ่งดำเนินงานเป็นการกุศลเพื่อความเจริญมั่นคงของพระศาสนา และเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน แต่ก็ได้เล็งเห็นความจริงว่า การจำหน่ายเป็นวิธีการที่จำเป็นในการที่จะเผยแผ่

หนังสือให้กว้างขวางทั่วถึง และที่จะทำให้สามารถทำงานได้ยืนยาว เมื่อพิมพ์หนังสือแต่ละเล่มจึงจัดแบ่งส่วนหนึ่งแยกออกไปสำหรับจำหน่าย เพื่อให้ผู้ไม่มีโอกาสได้รับแจกสามารถหาหนังสือได้ และพร้อมกันนั้น มูลนิธิก็นำรายได้จากการจำหน่ายมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มต่อไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในระยะยาวที่จะผลิตหนังสือธรรมะออกมาอย่างต่อเนื่อง และขยายขอบข่ายการเผยแพร่ออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๒. โครงการหนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ ได้แปลจากหนังสือภาษาไทยที่สรรแล้ว เช่น พุทธธรรม (บทที่พิมพ์แล้ว ได้แก่ กรรม = Good, Evil and Beyond และ ปฏิจจสมุปบาท = Dependent Origination) พุทธศาสตร์ ในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ (Towards Sustainable Science) และ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (Buddhist Economics) ของ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต; P. A. Payutto) และจัดส่งไปเผยแพร่ในประเทศต่างๆ เพื่อให้พระสังฆธรรมขยายออกไปสู่ประชาคมโลก นำความสงบสุขมาสู่สังคมในขอบข่ายที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ในสถานการณ์ปัจจุบัน งานอาสาสมัครรายบุคคล แม้จะทำด้วยความเสียสละอย่างยิ่ง ก็ไม่เพียงพอและไม่ทันการ งานบุกเบิกที่สำคัญและงานที่ต้องทำในปริมาณมาก ดังเช่นโครงการหนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ และการแจกหนังสือธรรมทาน จะเป็นไปได้และคงอยู่ยืนนาน จำเป็นจะต้องจัดตั้งเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง โดยมีฐานทั้งด้านการบริหาร กำลังคน กำลังทุน และอุปกรณ์รองรับอย่างมั่นคง มูลนิธิพุทธธรรมเห็นตระหนักในเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงได้ดำเนินงานในรูปที่กล่าวข้างต้น และจะขยายกิจการในแนวทางที่กล่าวนี้ยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้พุทธธรรมนำชีวิตและสังคมมนุษย์สู่สันติสุขได้อย่างแท้จริง

ผลงานหนังสือธรรม มุทนิธิพุทธธรรม

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง
๒๕๓๑	๑.	การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ต้องพัฒนา	พระธรรมปิฎก
	๒.	เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า	(ประยูรย์ ปยุตโต)
	๓.	กรรมตามนัยแห่งพุทธศาสนา	"
	๔.	กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่	"
	๕.	กรณีสันติอศอก	"
	๖.	ตามทางพุทธกิจ	"
	๗.	Sammasati: An exposition of Right Mindfulness	"
	๘.	ทางออกของสังคมไทย	"
๒๕๓๒	๙.	พุทธธรรม	พระธรรมปิฎก
	๑๐.	ความสำคัญของพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ	(ประยูรย์ ปยุตโต)
	๑๑.	วัฒนธรรมกับการพัฒนา	"
	๑๒.	ทางออกจากระบบเศรษฐกิจ ที่ครอบงำสังคมไทย	"
	๑๓.	สังขธรรมกับจริยธรรม	"
	๑๔.	ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง	"
	๑๕.	ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา	"
	๑๖.	อมฤตพจนานา	"
๒๕๓๓	๑๗.	ศาสนาและเยาวชน	พระธรรมปิฎก
	๑๘.	ชีวิตนี้เพื่องาน งานนี้เพื่อธรรม	(ประยูรย์ ปยุตโต)
	๑๙.	เพื่อความเข้าใจปัญหาโพธิรักษ์	"
	๒๐.	Helping yourself to help others	"

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง		
๒๕๓๔	๒๑.	ทำไมคนไทยจึงเรียนพระพุทธศาสนา	พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ฺ ปยุตโต)		
	๒๒.	ไตรลักษณ์			
	๒๓.	โพชฌงค์ : พุทธวิธีเสริมสุขภาพ			
	๒๔.	ยิ่งก้าวถึงสุข ยิ่งใกล้ถึงธรรม			
๒๕๓๕	๒๕.	ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย	พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ฺ ปยุตโต)		
	๒๖.	พุทธศาสนาในฐานะ เป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์			
	๒๗.	การพัฒนาจริยธรรม			
	๒๘.	การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย			
	๒๙.	คนไทยหลงทางหรือไร			
	๓๐.	ธรรมบุญชีวิต			
	๓๑.	พรตลดปี ชีวิตดีตลอดไป			
	๓๒.	ทำอย่างไรจะหายโกรธ			
	๒๕๓๖	๓๓.		ความรัก จากวาเลนไทน์ สู่วามเป็นไทย	พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ฺ ปยุตโต)
		๓๔.		Good, Evil and Beyond - Kamma in the Buddha's Teaching	
๓๕.		งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข			
๓๖.		แสงทองส่องธรรม	พระสุนทร ญาณสุนทรโร		
๓๗.		สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายนะเป็นพัฒนา	พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ฺ ปยุตโต)		
๓๘.		Toward Sustainable Science	"		
๓๙.		สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์	"		
๔๐.		ทำแท้ง : ตัดสินอย่างไร ?	"		
๒๕๓๗		๔๑.	จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร	พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ฺ ปยุตโต)	
		๔๒.	พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑		
	๔๓.	เมืองไทยจะวิกฤตถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต			

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง	
๒๕๓๗	๔๔.	True Freedom	Ajahn Jagaro	
	๔๕.	Dependent Origination, the Buddhist Law of Conditionality	พระธรรมปิฎก (ประยูรท์ ปยุตโต)	
	๔๖.	Buddhist Economics, A Middle way for the Market place	พระธรรมปิฎก (ประยูรท์ ปยุตโต)	
	๔๗.	Venerable Father, A life with Ajahn Chah	Paul Breiter	
	๔๘.	Getting to Know Buddhism	Sunthorn Plamintr Ph.D.	
	๔๙.	ชีวิตที่สมบูรณ์	พระธรรมปิฎก	
	๕๐.	พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ	(ประยูรท์ ปยุตโต)	
	๕๑.	คนไทยกับป่า	"	
	๕๒.	รักษาใจยามป่วยไข้	"	
	๕๓.	ข้อคิดชีวิตทวนกระแส	"	
	๕๔.	ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ	"	
	๕๕.	รู้จักกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง	"	
	๕๖.	ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา	"	
	๕๗.	อุดมธรรมนำจิตสำนึกของสังคมไทย	"	
	๕๘.	สืบสานวัฒนธรรมไทย บนฐานแห่งการศึกษาที่แท้	"	
	๕๙.	ทำอย่างไรจะหายโกรธ	"	
	๖๐.	นิพพาน-อนัตตา	"	
	๒๕๓๘	๖๑.	ธรรมบุญชีวิต	พระธรรมปิฎก
		๖๒.	ความรักจากวาเลนไทน์ สู่วิถีความเป็นไทย	(ประยูรท์ ปยุตโต)
		๖๓.	นาบาทที่คณะเกี่ยวกับพระธรรมปิฎก สัมภาษณ์ รวบรวมและ เรียบเรียง โดย : ดร.สุนทร พลามินทร์ และ ชุตินา ธนะปุระ	

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง
๒๕๓๘	๖๔.	การศึกษาเพื่อสันติภาพ	พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)
	๖๕.	Buddhist Solutions for the twenty-first century	P.A. PAYUTTO
	๖๖.	The Dawn of the Dhamma	Venerable Sucitto
	๖๗.	การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย	พระธรรมปิฎก
	๖๘.	คนไทย หลงทางหรือไร	(ประยุทธ์ ปยุตโต)
	๖๙.	การพัฒนาจริยธรรม	"
	๗๐.	เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต	"
	๗๑.	สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์	"
	๗๒.	ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง	"
	๗๓.	ภาษา วรรณกรรม และวัฒนธรรมไทย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก	"
	๗๔.	ทำแท้ง: ตัดสินอย่างไร	"
	๗๕.	พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑	"
	๗๖.	ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ	"
	๗๗.	วินัย เรื่องที่ใหญ่กว่าที่คิด	"
	๗๘.	จรรยาบรรณของข้าราชการ	พระเมธีธรรมภาณ
	๗๙.	ธรรมะกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	(ประยูร ธมฺมจิตโต)

ดรรชนี

ก

กัมมัฏฐาน	23
การปฏิบัติธรรม	20, 21

ข

ข้าราชการ	33, 5, 39, 65
-----------	---------------

ค

ความสุข	63, 64
---------	--------

จ

จรรยาบรรณ	3, 7, 12, 22, 25, 33, 38, 40
จรรยาบรรณของข้าราชการ	1, 3
จริยธรรม	2, 3, 39

ฐ	
ฐิติ	37
ต	
เตียวหุย	29
ท	
ทำบุญ	19
ธ	
ธรรมาธิปไตย	15, 48
น	
นิกคหะ	36
นิสสยสัมปันโน	13

บ

บังกทอง 28, 29, 31

ป

ปฏิบัติหัตถะ 37

ประโยชน์ 16

ปรัตถะ 16

ปสาทะ 37

ปิ่นฉัตติวัชชะ 4, 5, 32

ผ

ผลงาน 62

ผาสุวิหาร 36

พ

พระธนิยะ 34

พระสูตร 52

ภ

ภิกขุโยภาพ 37

ด

ดมหายใจ 55

เล่าปี 29

โลกวัชระ 4, 5, 32

โลกาธิปไตย 14, 48

ว

วิฐุโร 12

วินยานุคคหะ 38

ศ

ศีล 5 2

ศีลธรรม 2

ส

สติ	50, 51, 54
สติปัญญาสูตร	52
สติสัมปชัญญะ	49
สมเด็จพระนเรศวร	42, 43
สมเด็จพระพนรัตน์	43, 44
สังฆสภาสุตา	35
สังฆสุญจสุตา	33
สังวร	37
สัมปชัญญะ	55, 56, 57

ห

หลวงพ่อชา	21
-----------	----

อ

อชานนะ	10
อนาทรียะ	10

อิตัตตะ	16
อิตตาริปไตย	14, 48
อานาปานสติ	52, 53, 55
อุกขัตตะ	16